

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Ročník XIV.

Listopad 1931.

Číslo 2.

Čeněk Kramoliš, Hranice:

Znak a pečeti města Hranic.

Znak města Hranic.

Hranice založil Jurik, člen rajhradského kláštera, jenž se do zdejší krajiny jako poustevník přestěhoval. Roku 1169 byla osada Hranice knížetem Bedřichem klášteru rajhradskému připsána, ale od r. 1201 téměř po tři stalet náležela premonstrátům na Hradisku u Olomouce.

Hranice tak rychle rostly, že již za opata Roberta (1243-1269) povýšeny byly na město. Jedenáctý opat Chvalko (1290—1299) opevnil město hradbami a pravděpodobně udělil mu původní znak, jenž představoval sv. Štěpána, u jehož nohou na pravé straně byl znak Moravy — černá rozestřená orlice v bílém poli, na levé straně znak Čech — stříbrný lev v červeném poli. (Scholz

str. 19.) Byl to snad původní znak kostela a kláštera na Hradisku. Později byl městský znak dvakrát doplněn.

Pan Ctibor Tovačovský z Cimburka přidal v druhé polovici 15. století svůj erb pod nohy sv. Štěpána, to jest cimbuří a ne šachový štít, jak někteří udávají. Cimburkovi byli staropanským rodem v Čechách a na Moravě a měli za znak červené a bílé cimbuří na štítě. Čeští páni toho rodu měli na helmě paví ocas, moravští dvě složená křídla orličí. (Ottův Slovník).

Po bitvě na Bílé hoře císařským dekretem ze dne 16. dubna 1622 odňaty byly statky Lipenské, Drahotušské a Hranické dosavadním majitelům, kteří proti císaři bojovali, a dány kardinálu Dittrichstejnovi za věrné zásluby císaři prokazané. Dne 26. března 1624 povýšil císař kardinála do stavu dědičných knížat říšských a kromě toho dal mu právo, sobě milým a oddaným služebníkům a měšťanům uděleti titul šlechtický, dovolil mu raziti peníze, což jen

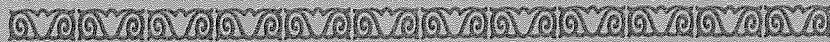

Vlastivědný sborník »Záhorská kronika« vychází čtvrtletně. Ročně se předplácí 10 Kč složenkou, po 1. lednu 1932 se doplácí 12 Kč. Platí se chekem pošt. spořitelny čís. 100.630, Brno. Pro záky při hromadném odběru sleva.

Reklamace se vyřizují jen do vyjítí nového čísla.

Literární příspěvky, zprávy, knihy a časopisy k recenzi i na výměnu, objednávky i reklamace budtež zasilány na adresu: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně, výnosem číslo 69.140-VI. ze dne 13. srpna 1925.

Obsah:

Znak a pečeti města Hranic. (Č. Kramoliš). — Slovník lipenského nářečí. (Rud. Kout). — Zánik hradu Šaumburka u Kelce. (Fl. Zapletal). — Nejstarší pohled na Lipník n. B. (Ant. Fröhlich). — Určování polohy na zeměkouli. (Jos. Široký). — J. H. A. Galaš. (Boh. Indra). — Jak se naši bránili. (Ant. Šverák). — Ještě záhorské říkanky. (Otto Sova). — Duchovenstvo narozené v děkanství lipenském. (Jan Bažura). — Drobné zprávy.

Redakci došlo.

Za bouře a blesků nebo Otec Drabicius a Hranická poprava. Dějejepisný obraz s počátku 30leté války ve dvou dílech. Napsal Čeněk Kramoliš. Vydal 1931 nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. I./II. cena Kč 32.—, vázané Kč 41.—. Doporučujeme velmi vřele toto dílo našeho známého a oblíbeného spisovatele, které by nemělo chyběti v žádné knihovně. Je to kus velké historie našeho kraje, jež upoutá do poslední stránky čtenáře.

Třešť a její nejbližší okolí ve slohových pracích zákyň divčí měšť. školy. Upravil a vydal J. A. Novotný. Obrázky nakreslil Jan Kasálý, odb. učitelé. Knížka má 80 stran; vytiskla ji vkusně »Grafia« v Jihlavě, vyšla nákladem OOS v Třešti.

Hrotovice, místní čítanka. Vydáno podporou městské spořitelny v Třebíči. Uspořádal B. Hrudíčka. Hrotovice 1931. Knížka je opatřena řadou obrázků a je pečlivě vypravena knihtiskárnou Kubešovou v Třebíči.

panovníkům dříve příslušelo a požívali titulu »Eure Liebden«, což zase jen panovnickým rodinám náleželo.

A v této hodnosti, snad na utišení svědomí za hroznou popravu roku 1627 v Hranicích vykonanou, vrátil r. 1629 městu odebrané svobody a privilegia a znak městský rozšířil knížecí korunou ve zlatém poli a dvěma noži. Koruna je vysoko nad hlavou sv. Štěpána a nože po stranách koruny.

Původní znak pánů z Ditrichštejna, jež pocházeli z Korutan, byl štít šikmou čarou na dvě rozdělený. Vrchní část byla zlatá, spodní červená a na štítu tom byly dva vinařské nože vzhůru vedle sebe postavené a konci ohnutými ven obrácené se zlatými rukovětmi. Podobně stojí i nože ve znaku města Hranic. Od té doby se znak již neměnil.

Stará velká pečeť města Hranic má městský znak kardinálem rozšířený a kolem něho nápis: Sigillum civitatis Albae ecclesiae (ecclesiae). Rok není vyznačen. Rytina je hrubá. Lev vyhlíží jak veverka a knížecí koruna jako dvě karfiolové hlávky na talíři.

Malá stará pečeť, snad starší velké, má ve znaku dva štíty. Na pravém je moravská orlice, na levém šachovnice (?) a kolem nápis: Sigillum:civita:Albae:ecclesiae (?). Rok není rovněž vyznačen. Kolem nápisu vine se věnec. Poslední slovo nápisu je těžko čitelné.

Dříve se Hranice ve starých listinách latinských nazývaly »Alba ecclesia«, to jest »Bílý kostel«, proto je na pečetí tento nápis. — Nyní na pečetích znak kardinálem rozšířený zůstal, ale nápisy jak města i městské rady jsou české.

Před 40 lety však českých nápisů na pečetích nebylo.

Hranice spravovány byly od svého založení po česku, což dokazují staré pozemkové knihy městské ze 16. a 17. století a české záznamy řemeslnických cechů. Němců nebylo ve městě nikdy více jako čtvrtina.

Ale když Němci od 1. října 1885 pomocí vojska, úřednictva a profesorů německého gymnasia dostali vládu do svých rukou a starostou města stal se advokát, dřívější Čech, Dr. Bedřich Plachký, ihned dali zhotoviti nové pouze německé razítko stojatého oválovitého tvaru. Ve znaku městském dva nože vyhlížejí jako dvě ohlé rákosky (snad na Čechy?) a nad ním je nápis: »Gemeinderath« a pod ním: »Mähr. Weisskirchen«.

Když roku 1898 usadil se v Hranicích Dr. Fr. Šromotý jako advokát, postavil se v čelo domácích Čechů a po delším boji vymohl, že r. 1896 utrakvistická škola obecná rozdělena byla na českou a německou. V tom roce, nebo snad krátce před tím, vymohla si třetina městského zastupitelstva, vedená Dr. Šromotou, že německá pečeť proměněna byla alespoň na německou českou. Tvar pečetě i znak města zůstal stejný, ale nad erbem byl nápis ve dvou řádcích: »Gemeinderath Mähr. Weisskirchen«, pod znakem: »Obecní rada města Hranic« v jednom obloukovitém řádku.

Když 21. července 1903 německá vláda na radnici padla, tu kterýsi český nadšenec na utrakvistické pečetě vyškrabal německý nápis a zůstal jen český. Pak za Dr. Šromoty, jenž se po Dr. Plachkém stal starostou města, pořízeno nové razítko s českým nápisem: »Rada města Hranic«.

Od roku 1911 zřízena nová pečeť kulatého tvaru a kolem dovedněji provedeného znaku města (bez rákosek) je nápis: »Městská rada v Hranicích«. Pečetě té užívá se doposud.

Rud. Kout, Lipník n. B.:

Slovník lipenského nářečí.

Podávám zde dokladový slovník lipenského nářečí (nářečí z Lipníka a okolí), který jsem sestavil po dlouholetém sbírání a pozorování podle zásad, jež jsem naznačil ve stati uveřejněné v XI. ročníku Záhorské kroniky (1928) pod názvem »O lipenském nářečí a jeho sbírání«. Od té doby moje sbírka znamenitě se zvětšila, jednak tím, že jsem se věci úsilovněji věnoval, jednak také tím, že dostalo se mi četných příspěvků a upozornění od čtenářů zmíněného článku.

Chci tímto slovníkem podati pokud možno úplný obraz zdejšího nářečí po stránce lexikální. Proto neomezují se jen na to, co nebylo ještě jinde zaznamenáno (na př. Bartošem), nýbrž uvádím všechna slova, kterými se nářečí liší (v některých případech by bylo správnější říci: lišilo) od řeči spisovné, a nejenom to, nýbrž i od lidové češtiny východních Čech (t. j. mého rodného kraje). Je známo, že některá spisovná slova jsou v lidové češtině neobvyklá, takže jejich užívání v obyčejné řeči působí jaksi strojeně, kdežto zde nebo vůbec na Moravě takové slovo mnohdy jest úplně lidové. To znamená, že takové slovo, třebaže jest spisovné, dělá různý dojem na Čecha a na Moravana. Příkladem sloveso: hleděti, u Čechů jest to jen slovo knižní a tedy jaksi vznešenější, poněvadž v obyčejné řeči užívají sloveso: koukati nebo dívati se, kdežto na Moravě zvláštního dojmu nedělá, poněvadž je tu pravidelně užíváno v lidovém hovoru. Zaznamenávám i takové rozdíly, ač jsem si vědom, že pokračujícím vzděláním přestávají se již tak cítiti.

Z toho, co jsem řekl, jest patrné, že ve slovníku jest jistě uvedeno mnoho slov, která jsou společná více méně všem Moravanům, tedy abych tak řekl mnoho slov všemoravských, ale je tu zajisté také hodně slov, která jsou v jiných krajích Moravy neznáma. Znamenité by bylo, kdyby se mohlo u každého slova udati, po jaké oblasti až je rozšířeno, ale určití to, na to nestačí jeden člověk. K tomu by muselo býti mnoho sběratelů, každý v jiném kraji a potom někdo, kdo by jejich práce sebral dohromady a porovnával. A toho se dnes již těžko dočkáme!

Abych slovníku dodal větší ceny, poznamenávám též, je-li slovo

všeobecně užíváno. Ale musím hned dodat, že kde této poznámky není, může to býti také tím, že věc, kterou slovo značí, přichází zřídka do hovoru. Některé slovo jsem slyšel jen jednou nebo dvakrát.

Budu velmi povděčen každému čtenáři, který mi něco nového sdělí anebo na cokoli ve slovníku upozorní. — — —

Aj, aji i (všeobecně): byli jsme tam všeci, aji pan učitel.

Aleluja, místo leluja kosatec (slyšeno v Loučce).

Babička porodní babička; babičce v rodině říkají všeobecně stařenka (v dřívějších dobách, oslovila-li přistěhovalá česká panička nějakou stařenku na trhu: Co máte, babičko, na prodej? urazila se stařenka: Já nejsu žádná babička!)

Babralla mazal (viz následující).

Babrať se, babřu se mazati se, hrabat se (v blátě, špíně, všeobecně: on se pořáď v nečem babře — on je celý pobabraný).

Báchor břicho (žertovně).

Bachorica pěkný lidový název pro »tlačenu, presbuřt«.

Balda 1) klacek, hůl, 2) přezdívka ženské, asi jako: běhna.

Baňa 1) baňka, bář, 2) facka: dej mu baňu! 3) špatná známka: měl na vysvědčení dvě baně.

Báňat bafati, kouřiti (pohrdlivě).

Barák postel (posměšně), jinak se říká posteli všeobecně lůžko: kyše už v baráku (už chrní).

Baran, baránek, baranica heran, beránek, beranice (všeobecně).

Baraniť do koho domlouvati, vnučovati: pořáď do mně baraniť, až sem to udělal.

Bať ve výrazu: no, bať! ovšem, to se ví!: tys to nepřinesl? odpověď: no bať sem nepřinesl = ovšem, že jsem přinesl.

Bať se báti se má ve 3. os. jedn. č.: bójí se (srovnej stát).

Bavit zdržovati: já se tu nemožu bavit.

Bebiny, též cebiny malinké běličky (ryby).

Bečka, bečica sud, soudek (všeob.).

Bečviska luka u řeky Bečvy (inundační území): na Bečviskách.

Bieygl bicýkl.

Bičisko bičiště (všeob.).

Bít se užívá se lidově místo lidového českého: prát se: děcka se bijú — přišel dom celý dobitý (= pomlácený, potlučený).

Blačka měkké, řídké bláto (dosti časté, ve slově cítí se: blato a máčka dohromady).

Blinkať blíti (dětská řeč).

Bloncať klátiti (rukama, nohama), starému tiskaři Urbanovskému se smávali, když vypravoval, jak — jsa na zkušené v Itálii — seděl na okraji Vesuvu a bloncal nad ním nohama.

Bloncať se potloukati se, lajdati: blonca se po městě.

Blůť, městscky blut, bluju blíti: on se poblul.

Boční postranní, vedlejší (srovnej b o k): boční příjem (slyšeno jednou).

Bogdal, z Jezernice mám zapsáno též bohdal čáp; čápi z kraje již:

vymizeli a proto mladá generace zná již jen slovo čáp ze školy.
Bok bok, strana (všeob.): dej to na bok = na stranu, stranou) —
dědina leží bokem od cesty — je to bok Prahy = u Prahy, vedle Prahy).

Bor (muž. rod) borovice, boří borovina, zvláště se tak jmenuje borový lesík u Slavíče: v Boří, do Boří.

Bot, botek (muž. rodu) bota, botka (všeob.).

Bosky bos, -a, -o: děcka chodiju bosky.

Brabec vrabec.

Brablenec mravenec (všeob.): brablenčí vejčka.

Brávek prase, vepř.

Brčet bručeti, reptati: žena pořád brčí.

Brbla breptal, plácal, povídálek.

Brblat, brblu breptati, hloupě mluviti (všeob.).

Brda název polní trati u Lipníka.

Brdečko 1) bídelko, 2) rozpárka (na niž se přivazují postraňky).

Bryloň brýlač, obrýlený člověk: ty bryloňu!

Břed psotník (všeob.): děcko dostalo břed — tak ním břed krútil.

Břest jméno stromu, zde lidově užívané.

Břuch (muž. rod) břicho (všeob.), břuchoň břicháč: ty břuchoňu!

Buřič nazývala se síť, do které se chytaly ryby zdržující se v podemletých březích; byla opatřena žerďí s navléknutými železnými kroužky, kterou se ryby vyplašovaly do sítě; této žerďi samé říkalo se též buřič anebo i hrčák.

Buřit, městscky buřit bourati, bořiti, rozbíjeti: buřit zeď, rozbúřit pařez.

Búslávky, městscky Buslavky, nářečově přizpůsobený tvar místo správného Bohuslávky (vesnice u Lipníka); vzniklo z toho, že Bohuslávky zní v rychlé řeči skoro jako Bouslávky, při čemž prostý člověk má dojem, že je tu spisovně české ou jako ve slovích: louka, dlouhý atd.

Být, městscky byť má v přít. čase: já su, ty sis, . . . my sme (vyslovováno skoro jako: my zme), vy ste, oni sú (městscky su) — místo: já bych, ty bys jenom: já by, ty by: já — buďa ním — by to neudělal — místo: budeš, budeme, budete slýchati často skoro jen: beš, beme, bete.

Bývat bydleti (všeob.): v kerej ulici býváte?

Cahusky pojmenování obecního domu v Lipníku, kde v horním patře bývala kdysi městska zbrojnice (Zeughaus); podloubí pod tímto domem označuje se výrazem pod cahuskama.

Cap kozel (Týn): smrdí jak cap.

Cebiny nebo bebiny malinké bělice (jež více nevyrostou, nestojí za chytání).

Cedílko mlíčen (všeob.).

Celina spodní jednotná vrstva půdy: našli kosti v celině (nikoli v nějakém násypu).

Cestina cestička, stezička v zahrádce.

Cigán cikán (všeob.), ciganiť šiditi, podváděti, lháti: on nás ociganil — necigaň! — ciganstvo podvod, šalba.

Cigora cikorka.

Cimentarňa cementárna.

Co chvíla každou chvíli, pořád: on je co chvíla přeč.

Cosik cosi, rozlišuje se přesně od zájmena něco něco: je tam cosik (= něco, o čem neví ani ten, kdo mluví, ani ke kterému se mluví) — oberte si něco (= vyberte si něco, rozumí se z toho, co je před námi, o čem víme) — obdobné jsou hcosik — nehdo, jaksik nejak, ...

Co víc většinou, nejvíce: ona nechodí, co víc políhá — jezovec žere co víc chleba (v zajetí).

Co za je spojeno vždy s l. pádem: co je to za člověk?

Čagan hůl (všeobecně): přetáhl ho čaganem.

Čajka čejka.

Čapět, čapnút seděti, sednouti si na bobek: čapni! nebo též čapni si!

Čava velbloud (všeob., pokud je o něm řeč, maďarsky: teve, srbsky: deva).

Čekat, počkat koho (místo na koho): já tě budu čekat, já tě počkám (všeob.).

Čepek zátka (všeob.).

Čepka čapka, čepice (všeob.).

Černať černati: on zčernal.

Čerstvo zčerstva.

Čertovo peří kapradina (Loučka).

Červenkový červenavý, načervenalý (všeob.).

Červenat červenati.

Čeřen čeřen: do čeřeňa.

Česnekačka česneková polévka.

Číst, městsky číst, má přičestí čtl místo spisovného četl.

Čítat, městsky čítat, znamená obyčejně: počítati.

Člověčinec (žertovně) lidský výkal (příponou -inec označují se všeobecně exkrementy: holubinec, kravinec a pod.).

Čluň čluň, užíváno též lidově vedle slova loďka; jednou slyšel jsem též od člověka, jenž však byl za války v Srbsku, slovem čluň označovati elipsovitý záhon v zahrádce.

Čujík sýček (jinak zvaný též ťuvík).

Čulý čilý.

Čuňa tlama, čumák: dej mu po čuni!

Čváchat, čváchnút, městsky s krátkou výslovností, šplýchati, šplýchnouti: on se celý počváchal.

Čvát, městsky čvat, asi pohodlnější výslovnost místo ševát štvátí: on enem čve. (Pokračování.)

Florian Zapletal, Praha:

Zánik hradu Šaumburka u Kelče.

Hrad vystavěl v románském slohu r. 1272 olomucký biskup Bruno ze Schauenburgu na cotě 612 nad Podhradní Lhotou vý-

chodně od Bystřice pod Hostýnem a jižně od Kelče.

O jeho stavbě dovidáme se z Brunovy listiny, dané téhož roku, v níž se praví, že castrum bonum et necessarium construitur, staví se hrad pevný a potřebný (Codex Moraviae IV. 94).

V českých pramenech XV. stol. uvádí se jako hrad Šumburk.

Od r. 1416 měl Šaumburk v zástavě Zikmund z Bítova u Znojma, který se před tím uvádí od r. 1412 v manských knihách olomuckého biskupství jako starosta (purgravius) na Šaumburku (Lechner II. 293).

Zikmund z Šumburka podepsal landfryd, daný na sněmu obecním v Brně 4. března r. 1434, a přivěsil k němu svou pečeť (A. Č. X. 251).

R. 1437 byla tato zástava rozšířena na Zikmundovy syny Mikuláše z Bítova a Hanuška z Liptyně u Osoblahy (Volný, KTO. I. 56).

Všichni tři — Zikmund, Mikuláš i Hanuš — psali se také z Dešné u Bítova (okres Jemnice).

Manské knihy uvádějí — r. 1447 — výslovně Mikuláše z Bítova a Hanuška z Dešné jako bratry (Lechner I. 57).

A podle Knih pühonných a nálezových z r. 1437 byl Mikuláš z Bítova synem Zikmundovým (III. 474).

O jejich životě na Šaumburku r. 1437 podávají několik zpráv uvedené Knihy pühonné.

Zdeněk z Kokor u Přerova pohnal Mikuláše z Šumburka, že mu truhly vybil a pobral z nich, což v nich bylo, ježto jemu Zdeněkovi to nebožtík bratr stupečník poručil a Mikuláši z Šumburka dal schovati k věrné ruce (III. 458).

Jan Duň z Žakovic u Bystřice pod Hostýnem a Jindřich z Trúbek u Zdounek pohnali Zikmunda a Mikuláše syna jeho z Bítova a z Velikých Prosenic u Lipníka nad Bečvou, že nebožtík Jan Čeček, bratr jejich, svěřil jim a dal schovati peníze a zlaté a v tom ušel, a oni Jan a Jindřich k tomu právo mají podle svobod této země (III. 474).

Kněz Mikuláš, převor a konvent kláštera sv. Michala v Olomouci pohnali Zikmunda z Deštného seděním na Šumburku, že jim drží hřivnu platu v Malých Proseničkách blíž Přerova, nemaje k tomu práva (III. 475).

Hanuš z Deštného pohnal Oldřicha Stoše z Dřevohostic, že mu slíbil za peníze za Jiříka ze Šternberka a z Lukova na Holešovsku i nechce mu plniti. Z téhož důvodu pohnal Hanuš z Deštného také Albrechta z Postupek u Kroměříže (III. 512).

Mikuláš z Bítova pohnal Jiříka a Lacka, bratří ze Šternberka a z Lukova, že dal za ně peníze a těch mu plniti nechtí (III. 516-517).

Jan z Bořitova a z Počenic u Zdounek pohnal Mikuláše z Šumburku, že slíbil za Zbyňka z Bystřice k Albrechtově ruce, což by Albrecht a Oldřich Šiška mezi Janem a Zbyňkem vyřkli, aby na tom přestali, a toho Zbyněk učiniti nechtěl a měl dáti svou při pøpsanou Albrechtovi (III. 523).

To všechno stalo se r. 1437.

R. 1438 zasedal Mikuláš z Šumberka odjinud z Bítova na manském soudě (Lechner I. 47). Ale téhož roku pohnal ho u manského soudu Petr z Petřvaldu o zboží v Malhoticích u Kelče (Lechner II. 325. 326), a rovnán sirotčí spor mezi ním a Václavem z Koberžic (Lechner II. 326).

R. 1441 vidíme Mikuláše z Bítova odjinud ze Šumberka opět mezi přísedícími manského soudu (Lechner I. 50. 96).

R. 1444 dostal Mikuláš z Bítova na Šumberku od biskupa Pavla za věrné služby do nájmu manskou ves Loučku (Lechner I. 99).

R. 1445 zasedá Mikuláš zase na manském soudě (I. 53. 101), stejně r. 1447 (I. 103).

Na rok 1447 navazují opět Knihy pŕuhonné a nálezové.

Miroslav z Cimburka, odjinud ze Shradic a Brumova, pohnal Mikuláše z Šumberku, že poslal na něho čeled' svou do Valašských Klobouk a tam mu pobrali (loupili) v jeho městě (III. 599).

Jan Mukař z Kokor u Přerova pohnal Mikuláše z Bítova a Šumberka, že mu vzal dvě stě hřiven grošů věna matere jeho, práva k tomu nemaje (III. 600).

Jan z Opatovic u Kelče pohnal Machnu z Libosvar, že po smrti otce jeho truhlu Janovu vzala na Šumberce, v níž byly pás stříbrný, peníze, koltra (závěs) postavcová i jiné věci Janovy, nemajíc k tomu práva (III. 606). Poručníka učinil Bohušku z Předkelčí.

Matěj z Něhova pohnal Mikuláše z Schumberka, že mu slíbil za Jana Hluckého z Messenpeku za peníze a těch mu plniti nechce (III. 610).

Petráš z Prosenic na Lipensku pohnal Mikuláše z Šumberka, že mu odkoupil základu jeho vsetínského zboží (panství), ježto on Petráš na tom postihnouti měl. Pro totéž pohnal Petráš také Hanuška z Šumberka, Mikulášova bratra (III. 612).

Mezi Petrášem z Prosenic a Mikulášem z Šumberku páni r. 1448 nalezli, že Mikuláš nemá tomu pŕuhonu odpovídati (III. 632).

Mikuláš z Bítova pohnal r. 1447 Jana Mukaře z Kokor, že list má, který mu vrátil a jeho poručníkům a rukojmím, ježtoť svědčil Mikulášově sestře Hedvice a Mikulášovi, a on Jan ten list nechce mu před pány ukázati k jeho potřebě (III. 619).

Hanuš z Deščné (Dešné u Bítova na Znojemsku), Mikulášův bratr, pohnal Albrechta ze Šternberka a z Holešova, že mu slíbil za Lacka ze Šternberka za zprávu za Kožeraly (později zaniklou ves u Dřevohostic) a že mu to měl v desky vložit a zpravit podle listu a toho mu neučinil. Mimo to pohnal Hanuš Albrechta, že kázal bráti jeho lidem v Holešově a jímati je (III. 619).

Petráš z Ochab podal útok na Hanuška z Deštného a Hanuš z Deštné zase na Petráše z Ochab (III. 625). Mezi Petrášem z Ochabec a Hanuškem z Šumberka páni r. 1448 nalezli, že Hanušek tomu pŕuhonu nemá odpovídati (III. 629).

Bernhart z Hranic pohnal r. 1447 Mikuláše z Bítova a z Šumberka, že mu slíbil za pana Jiskru za peníze a těch mu plniti nechce (III. 646).

Tento pan Jiskra není nikdo jiný nežli věhlasný válečník a státník XV. stol. Jan Jiskra z Brandýsa, který se narodil na Fulneku, v deskách opavských je zapsán 21. listopadu r. 1431 jako Jan Jiskra ze Všechovic u Bystrice pod Hostýnem (Č. Č. M. r. 1846. 713) a v manských knihách biskupství olomuckého je zván r. 1437 a 1438 Janem Jiskrou z Brandýsa a ze Všechovic, který drží zboží ve Všechovicích, ale jest právě vně země (Lechner II. 322. 326). Knihy pŕuhonné a nálezové vzpomínají pana Jiskry ještě r. 1447 v souvislosti s Nahošovicemi u Dřevohostic (III. 623) a r. 1464 ve spojitosti s Václavem Barským ze Všechovic u Bystrice (IV. 449).

Jan z Raduně na Opavsku pohnal r. 1447 Hanuše z Deščného, že s knížaty opavskými ztekl mu jeho hrad a tu mnoho ztratil (III. 654).

Vavřinec z Ustína pohnal Hanuše z Deščného a ze Vsetína, že mu slíbil za Jana Čapka za peníze a těch mu plniti nechce (III. 658).

Tento Jan Čapek ze Sán byl proslulý hejtman sirotčího vojska, který se svými Sirotky dospěl r. 1433 až k Baltickému moři u Gdanska a od r. 1437 až do své smrti držel hrad Hukvaldy na východní Moravě, kde podle všeho také zemřel.

»Stáří letopisové čeští« nazývají ho proto Čapkem Hukvaldským (str. 87).

Na Moravu přišel Čapek za tři roky po osudné bitvě u Lipan, v níž byla 30. května r. 1434 poražena vojska Táboritů a Sirotků.

Aeneas Sylvius vypravuje ve své »Historii české« (kapitola 51), že Čapek, který u Lipan velel jízdě tábořské, výborně znal vojenství, který kdysi způsobil mnohé pohromy Prusům a až ke Gdansku a k Baltickému moři vítězné vojsko vedl, uniknuv z lipanské bitvy, uchýlil se s velkou částí jízdy do Kolína.

»Stáří letopisové čeští« líčí Čapkův ústup na Kolín jinak. Mnozí s Čapkem utekli na Kolín. A z toho vinu Čapkovi dávali, když od nich utekl, že by on je zradil a zavedl. A proto s ním potom nechtěli rádi dobří lidé kvasiti (str. 90).

Už r. 1437 pohnal Boček Puklice z Pozořic a z hradu Drahotúše nade vsí Podhořím u Lipníka Jana Čapka ze Sán u manského soudu biskupství olomuckého (Lechner II. 323., 328).

R. 1438 pohnal u manského soudu Jana Čapka ze Sán (strenuum militem) Martin řečený Žabka ze Staré Vsi a Jakub z Rybího u Štramberku (II. 325) a dokonce sám tehdejší olomucký biskup Pavel (II. 327).

Pergamenovým listem, psaným a daným na Hukvaldech 16. října r. 1438 dal darem Jan Čapek ze Sán, pán hukvaldský, jak se Čapek píše, Niklovi Janzovičovi ze Staříče u Místku a jeho dědicům lán pole a právo svobodné honby zvěře a lovu ryb v okolí, ale uložil mu za to povinnost, aby na hrad s palicí šel na Hukvald a tam pobyl den nebo dva. K listu kázal Čapek přivést vlastní pečeť a pečeti panoše Jana a Pavla, bratří vlastních z Kateřinic u Příbora a Jakuba z Rybího, tu chvíli Čapkova hukvaldského purkrabí (L S A. III. 218—219).

R. 1441 držel Čapek čtyři lány ve vsi Proskovicích u Moravské Ostravy (Lechner I. 50).

Českou pergamenovou listinou, danou v Budíně 20. června r. 1442, vyznal Boček z Pozořic a z Drahotúše, že je mu dlužen král Vladislav za Jana Čapka ze Sahan (Sán) a za Přibíka z Klenového 6000 hřiven grošův dobrých a na to mu dal 1400 zlatých (Č. Č. M. r. 1880. 403).

R. 1445 předstoupil fojt, purkmistr a konšel městečka Frenštátu pod Radhoštěm před pána hukvaldského Jana Čapka ze Sán, aby jim práva a svobody obnovil, ježto listy a práva v těch válkách minulých (husitských) ztratili. I přivedli svědomí starého měšťánina těšínského, který na kříži vyznal, že měšťané frenštátští v těch všech právních sedí jako v Jičíně nebo v Příboře (Prasek 75).

Štěpán z Vartnova pohnal r. 1446 u zemského soudu v Olomouci Jana Čapka ze Sán a z Hukvaldův, jakož s králem polským táhl, tu mu spálil a jeho chudé lidi zahubil v Sudicích na Hlučínsku a ještě na tom dosti nebylo, ale vrátiv se zase na požár (spáleniště), tu jim dokonce pobral (zloupil) a hnal na svůj zámek na Ostravu v pravém lantfridě (příměří), nemaje k němu, Štěpánovi žádné viny (K P. III. 549).

Téhož roku pohnal Jana Čapka ze Sán a z Hukvaldův Smil z Důbravice, že mu pobral (loupil) na jeho zboží v pravé jednotě panské, nemaje k němu žádné viny (III. 559).

Vandala z Czangru, manželka Kristoforova z Volfab, pohnala Jana ze Sán a z Hukvaldův, že ji dlužen spravedlivého dluhu čtyři tisíce zlatých uherských, pět měric mouky a sto volů a 30 drajlinků vína a chce to prokázati Čapkovým listem (III. 560).

Oldřich Štos z Braníc a z Dřevohostic pohnal r. 1446 Jana Čapka ze Sán a Hukvaldů, že mu pobral (loupil) v pravé jednotě (v míru), nemaje k němu žádné viny (III. 568).

R. 1447 podal přísud Štěpán Vartnovský na Jana Čapka, rovněž Vandala z Cangen (III. 578).

Jak už uvedeno, pohnal r. 1447 Vavřinec z Ústína na Olomucku Hanuše z Deščného a ze Vsetína, že mu slíbil za Jana Čapka za peníze a těch mu plniti nechce (III. 658).

Franěk z Hartmanovic pohnal Jana Čapka ze Sán a z Hukvaldů, že mu je dlužen peníze a těch mu zaplatiti nechce (III. 676).

Česká papírová listina, daná a psaná v Osvětimě 8. října r. 1449 uvádí Jana Čapka ze Sán a z Hukvaldův, který s Bolkem, knížetem těšínským a s Mikulášem z Dubovce rovná nesnáze mezi králem polským Kazimírem a Mikulášem z Vladěnina (Č. Č. M. r. 1880. 403).

Kdy a kde Čapek zemřel, není známo, ale možno s jistotou pravděpodobností tvrdit, že zemřel na Hukvaldech. Jistě byl mrtev r. 1460.

Mikuláš z Moravan a z Kurovic na Holešovsku pohnal toho roku Oldřicha z Kunic a z Dřevohostic z půl sedma sta zlatých uherských dobrých se lvy, že mu slíbil za nebožtíka Jana Čapka i neplnil mu podle listu a slibu svého, což chce na něho listem prokázati (K P. IV. 285).

Týž Mikuláš pohnal Václava z Doloplaz o stejnou sumu, že mu slíbil za nebožtíka Jana Čapka i neplnil mu podle listu a slibu svého (IV. 286).

Boček Puklice z Pozořic a ze Štramberka pohnal Voka ze Sovince a z Helštýna z půl třetího tisíce zlatých dobrých uherských, že mu jest rukojmí za nebožtíka Jana Čapka za dvanáct set zlatých dobrých uherských i za úroky a těch mu plniti nechce, což chce Boček prokázati Vokovým listem a pečeti (IV. 295).

Ještě r. 1464 pohnal Burian z Pozořic a ze Štramberka Fulšteina ze Slavkova, že mu slíbil za Čapka i nedbá mu plniti (IV. 399).

Téhož roku pohnal Burian ze Štramberka Voka ze Sovince a z Helštýna, že mu slíbil za Čapka i nedbá mu plniti (IV. 401).

Hukvaldy měl v zástavě od olomuckého biskupa Jana Mráze od r. 1400 král Zikmund, který tuto zástavu postoupil r. 1437 Janu Čapkovi ze Sán, když se tento po bitvě u Lipan přidal později na jeho stranu. Po Zikmundově smrti 9. pros. r. 1437 stál však Čapek na straně polského krále. A když polský král Vladislav bojoval o Uhry, učinil Čapka dokonce nejvyšším polním hejtmanem svého vojska v Uhřích (r. 1442).

Té doby týká se půhon z r. 1446, v němž se uvádí, že Čapek táhl s polským králem. Čapek držel také zámek v Ostravě, uvedený v citovaném půhonu, neboť k hukvaldskému zboží neboli panství náležela tehdy nejen řada vesnic a dva hrady (Hukvaldy a Šostýn u Kopřivnice na Příborsku), nýbrž také několik měst, mezi nimi Ostrava a Frenštát pod Radhoštěm.

Jan Čapek ze Sán měl jedinou dceru Žofii, která byla provdána za neméně slavného válečníka Jana Talafúsa z Ostrova, který se v dějinách uvádí po prvé r. 1439. Dne 17. března r. 1440 byl na sjezdu v Čáslavi (A. Č. I. 225). Potom vstoupil do vojska Jana Jiskry z Brandýsa, nejvyššího hejtmana uherského krále Ladislava na Slovensku, stal se předním z jeho hejtmanů, r. 1441 obhájil Košic proti Uhrům, r. 1442 se proslavil smělým nočním útokem na Jager, potom byl hejtmanem na hradě Rychnavě na východním Slovensku, kde se uvádí bezpečně r. 1449 (A. Č. IV. 331), r. 1458 svedl hrdinský zápas s vojskem krále Matyáše před Šaryšským Potokem, r. 1460 uvádí se jako obhájce Jiskrových hradů Šaryše a Rychnavy a r. 1462 opouští Slovensko po smíru krále Matyáše a Jiskry z Brandýsa.

Odebral se podle všeho na Hukvaldy.

V seznamu biskupských statků, pořízeném z rozkazu biskupa Tasa z Roskovic ku dni 12. března r. 1465, praví se, že hrad Hukvaldy a město Ostrava i zboží k nim příslušné je v rukou krále (occupantur per Regem) Jiřího z Poděbrad (Lechner I. 137).

Jan Talafús z Ostrova mohl tedy býti držitelem Hukvaldů pouze od r. 1460, kdy jeho tchán Jan Čapek ze Sán byl už mrtev, do r. 1465, kdy Hukvaldy drží král Jiří.

Že Talafús Hukvaldy skutečně držel, o tom svědčí panský nález mezi biskupem Tasem a paní Hedvikou Kateřinskou z r. 1475,

v němž se praví, že Jan Čapek ze Sán udělal svého času ve Staříči, příslušném k hukvaldskému zboží, veliký rybník, že tímto rybníkem Čapek panství zvelebil, a že Talafús z Ostrova jako Čapkův dědic jest ještě živ (K P. V. 17).

Podle zprávy archivu ve Vratislavi Talafús, v latinských pramelech často jako Telef uváděný, poslal Vratislavským a Namyslovským 6. srpna r. 1466 opovědný list »i se všakú svú rotú i svými služebníky« (O S N. XXV. 51).

Bylo to v době, kdy město Vratislav ve Slezsku a městečko Namyslov, Vratislavským náležitě, chovalo se odbojně k českému králi Jiřímu z Poděbrad, a kdy král Jiří některé z českých bojovníků, tak zvaných Bratří neboli Bratříků přijal do své služby a vypravil je s Burianem Puklicí z Pozořic a ze Štramberka do boje proti Vratislavským, dav jim za velitele Ctibora Tovačovského z Cimburka, pozdějšího slavného státníka a moravského zemského hejtmána. Právě 6. srpna r. 1466 oblehli Namyslov. Ale celá výprava vrátila se nakonec domů s nepořízenou.

Z panského nálezu r. 1475, zejména z jeho věty »listové jiní na Talafúsa placení budte«, možno soudit, že Talafús tehdy ještě žil. Ale kde a kdy zemřel známo není.

R. 1437 koupil sice Talafúsův tchán Jan Čapek ze Sán hrad Valdštejn i s panstvím na Boleslavsku v Čechách, ale poněvadž se odebral na Moravu na hrad Hukvaldy, které tehdy rovněž získal, zapsal hrad Valdštejn své dceři Žofce a jejímu muži Talafúsovi. Ale hrad nezůstal dlouho v jejich rukou. Na hradě Valdštejně se usadili zlodějové a loupežníci, jak o tom vypravují »Starí letopisové čeští« (str. 122). Před sv. Jakubem r. 1440 obehnán jest hrad Valdštejn v kraji Boleslavském v Čechách skrze pány a zemany, kdežto se byli zavřeli zlodějové a loupežníci. Pražané také vytrhli na pomoc jim s lidem a puškami (děly) v pátek po sv. Bartoloměji. A potom po sv. Václavu dobyli hradu.

Komu se Valdštejn potom dostal, není známo.

Uvedený Jan Talafús z Ostrova nesmí býti zaměňován s Janem Talafúsem z Říčan, který se uvádí na Moravě už r. 1420 (A Č. IV. 381), a v Knihách půhonných a nálezových se s ním shledáváme r. 1446 (III. 534), kdy pohání u zemského soudu v Olomouci Jana z Vičic, Jakuba z Dobřic na Přerovsku a Jana Bradku z Kladník na Lipensku, že mu nechťejí položiti v desky Dřínového, dnešního Dřínova na Zdounecku.

Po této exkursi o Čapkovi a Talafúsovi, v níž nebyl dotčen pouze biskupský hrad Šaumburk u Kelče, nýbrž také řada jiných osob, věcí a událostí ze Záhoří, vrátíme se opět k roku 1447 a speciálně k hradu Šaumburku.

Jan Mladší z Moravan pohnal r. 1447 u zemského soudu v Olomouci Zikmunda z Šumberka i ze Vsetína, že mu napsal list, v němž obvinil jeho lidi z krádeží na jeho (Zikmundově) zboží a toho neprokázal. Jan chce předložiti soudu Zikmundův list (III. 667).

R. 1447 zasedá na manském soudě Hanuš Myška z Dešné a Mikuláš z Bítova, zvaný také Mikuláš Šumburský z Bítova, synové Zikmunda z Bítova (Lechner I. 57. 103).

Také r. 1448 uvádí se Mikuláš ze Šumberku a z Bítova jako přisedlíci tohoto soudu (I. 57. 103).

Ale z listu biskupa Bohuše ze Zvole, daného a psaného v Olomouci v sobotu před sv. Tiburcím r. 1455, se dovidáme, že Šaumburk už nebyl tehdy hradem, nýbrž pouze hradištěm, a že moravský zemský hejtmán Jan z Cimburka a z Tovačova, vyplativ hrad, nařídil jeho zboření, poněvadž zástavní páni hradu znepokojovali, poškozovali a olupovali celé okolí, zkrátka hrad se stal v jejich rukou loupežným hnízdem (»z toho zámku Šumberku bytedlníkům v tom okolí škodili a válekú na lidi sehali«).

Tento důvod zániku hradu Šaumburka je patrný také z uvedených pramenných zpráv, podle nichž byla z hradu ohrožována zejména celá východní Morava.

Jeho zříceniny však volají naléhavě po podrobném prozkoumání.

Z k r a t k y:

A Č: Archiv český.

Č Č M: Časopis Českého musea.

K P: Knihy půhonné a nálezové.

L S A: Listinář Selského archivu.

Lechner: Die ältesten Belehnungs- u. Lehensgerichtsbücher.

O S N: Ottův Slovník naučný.

Prasek: Organisaace práv magdeburských na Moravě a ve Slezsku.

Volný: Kirchliche Topographie von Mähren, olomucká diecese.

Antonín Fröhlich:

Nejstarší pohled na Lipník n. B.

(K dřevorytu Jana Willenbergera z r. 1593.)

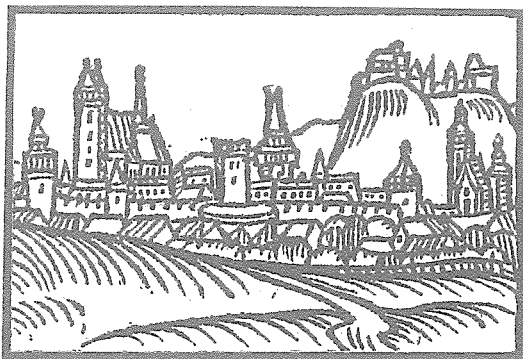
R. 1593 bylo vytištěno v Olomouci u dědicův Milichtallerových »Zrcadlo slavného markrabství Moravského«, sepsané polsky od Bartoloměji Paprockého z Glogol a Paprocké Woly a přeložené do češtiny od Jana Vodičky, rodáka z Prahy.

Obrazové výzdoby tohoto díla zúčastnil se dřevorytec Jan Willenberger, pobývající tehdy v Přerově a nakreslil a do dřeva vyryl pro »Zrcadlo« řadu pohledů na moravská města.

Některá z nich (Olomouc, Brno, Znojmo, Jihlavu, Uherské Hradiště, Kroměříž a Opavu) ryl do dřeva ve velikosti 14.5×8.5 cm.

Jiná z nich (celkem sedm) seřadil na pravý (heraldický na levý) kolmý okraj titulní strany na knize čtvrté, jednající »O počátku a dávnosti měst« mrakrabství Moravského. Miniaturní dřevoryt (od shora třetí) zobrazuje Lipník. Je pouze 3.5 cm široký a 2.2 cm vysoký.

Jan Willenberger: Dřevorytný pohled z r. 1593 na Lipník.
Foto Fl. Zapletal 1930.

Je to dosud nejstarší pohled na Lipník a jsou na něm věrně zobrazeny jeho zdi, bašty, brány (věže nad nimi), bratrský zbor, lipenský farní chrám, radnice a vzadu Helštýn.

Florian Zapletal ve své publikaci »Bývalý bratrský zbor v Lipníku nad Bečvou«*) píše o tomto nejstarším pohledu na Lipník na str. 9.:

»V pravém horním rohu vypíná se na vysoké skále hrad Helštýn. Pod ním — vně městských hradeb lipenských — je zobrazena chrámová stavba, ve které možno na prvý pohled poznat kostel, ležící nyní mezi zámekem a bývalou kolejí piaristů.

Nad chrámovou lodí zdvihá se na Willenbergerově dřevorytu poměrně strmá sedlová střecha, uzavřená na západní straně zděným štítem. Po stranách presbytáře vypínají se dvě věže. Štíhlou severní věž ukončuje arkádový otevřený ochoz, kopulovitá střecha, lucerna, na ní spočívající kopulovitá stříška a věžní hrot. Stejně je ukončena také jižní věž, která však nemá arkádové galerie, a její zdivo je daleko nižší nežli na věži severní, neboť na dřevorytu sahá pouze do středu lodní sedlové střechy, kdežto otevřený arkádový ochoz severní věže vyčnívá značně nad hřebenem této střechy.

Nemůže býti nejmenší pochybnosti, že tu Willenberger zobrazil nový zbor lipenských lipenských Bratří, vystavený nedlouho před tím Petrem Vokem z Rožmberka a Kateřinou z Ludanic.

Teprve po r. 1593 byl vystaven nynější lipenský zámek a r. 1610 zbudoval Jiří starší Bruntálský z Vrba u zámku luteránský kostel sv. Trojice, který byl po Bílé Hoře přeměněn na kostel sv. Kateřiny, r. 1784 zrušen, prodán a přestavěn na panskou sýpku a na kanceláře velkostatku.

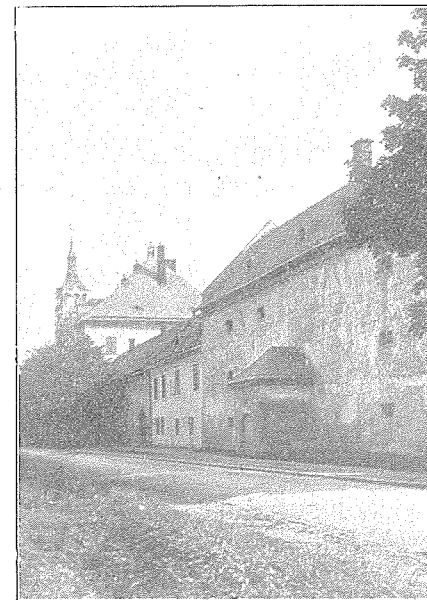
Jiří Bruntálský z Vrba zúčastnil se povstání proti císaři Ferdinandovi II. Podle pobělohorského konfiskačního protokolu morav-

*) Vyšla tiskem a nákladem tiskárny »Obzoru« v Přerově r. 1930, cena 2 Kč.

ského z roku 1623 ztratil za to všechno své jmění, i památka jeho byla prokleta. Ale po jeho smrti ve vězení v Brně byla mu »čest navrácena«.

Lipník a Helštýn daroval císař kardinálu Františku Dietrichštejnovi, olomouckému biskupu, a to darovací listinou, vyhotovenou českou kanceláří 16. dubna 1622.**)

Dne 21. července téhož roku nařídil kardinál všem nekatolickým kazatelům v Lipníku, také bratrským, aby do sv. Václava roku 1622 opustili město, což se i stalo. Osířel zbor, bratrský dům, škola, špitál i krchov ve Zbořské ulici na předměstí lipenském.

Bratrská ulice.

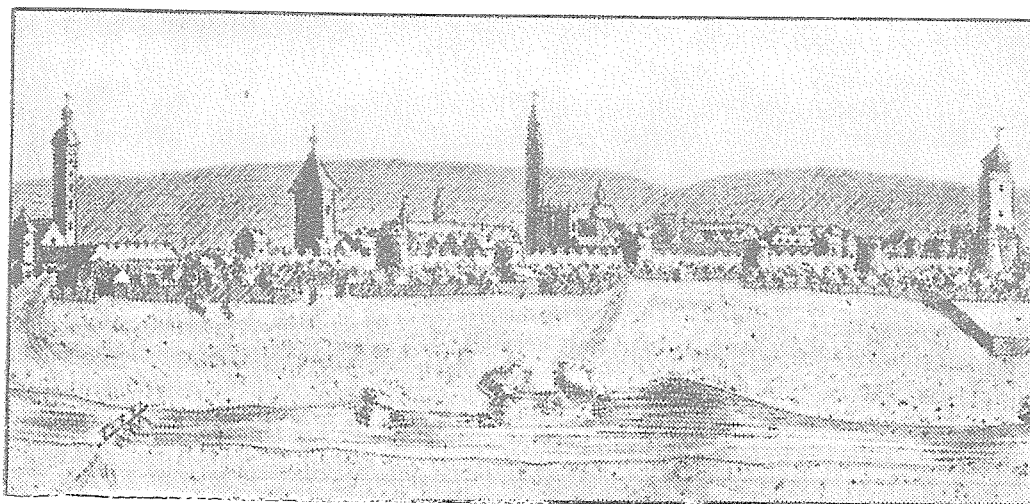
Na místa, která dříve držela Jednota bratrská, uvedeni r. 1634 piaristé.

Dne 31. října r. 1634 přišlo do Lipníka devět piaristů a dne 19. listopadu téhož roku uvázali se v dotčený klášter a sloužili první mši v kostele sv. Františka, bývalém zboru lipenských Bratří.«

Dále v téže publikaci na str. 12 poukazuje na pohled na Lipník z r. 1633 od neznámého kreslíře. Tento pohled je znám z Vlastivědy moravské, Lipenský okres od Jana Bařury***) (viz str. 68). Ve zmenšeném měřítku jej znovu reprodukuje.

**) Přebled listiny podal ředitel Jansa v 1. Zprávě lipenské reálky (str. 4-5.)

***) Otisknut rovněž v Záhorské kronice IX. roč., str. 74.

Lipník n. B. z r. 1633.

Florian Zapletal uvádí, že na levém okraji své kresby podal umělec na tomto obrázku pohled se strany jihovýchodní na budovy, seskupené tehdy kolem lipenského zámku a to od leva do prava:

1. Luteránský kostel sv. Trojice, vystavěný r. 1610 Jiřím z Vrbyna a přeměněný po Bílé Hoře na kostel sv. Kateřiny (stojí dosud v podobě kanceláří na západ od zámku),

2. zámek, zbudovaný Jiřím z Vrbyna a jeho první manželkou Alžbětou z Eicinku (zachoval se dosud),

3. bratrský zbor, založený r. 1590 a vystavěný Petrem Vokem z Rožmberka a Kateřinou z Ludanic a přeměněný po Bílé Hoře na klášterní kostel lipenských piaristů a

4. bratrský dům, který se stal r. 1634 na čas klášterem piaristů, ale ustoupil v letech 1660 až 1670 nové klášterní budově dosud zachované.

Florian Zapletal ve své knížce vyslovuje docela odlišné názory, jež dosud byly publikovány. Jsou to: Řehoř Wolný, *Kirchliche Topographie von Mähren, olomoucká diecese*, sv. V, r. 1863; Anton Hajduk: *Geschichte der Stadt Lipnik*, r. 1907; Isidor Kahlig: *Hrad Helštýn na Moravě*, II. vyd., r. 1914; hlavní pak vzácné a svědomité dílo — Jan Baďura: *Lipenský okres — Vlastivědy moravské*, r. 1919; *Katalog Remeslnicko-živnostenské výstavy v Lipníku n. B. v r. 1924* (Jakub Mráček: *Město Lipník a hrad Helštýn v minulosti*, Rud. Kout: *Památosti Lipníka a jeho okolí*); Bedřich Dušek: *Turistický průvodce Lipníkem a Helštýnem*, r. 1925; Bohuslav Láznovský v *Průvodci po ČSR.*, r. 1926 (citováno v *Záhorské kronice XII.* 114); Jakub Mráček v *Národních listech* ze dne 30. července 1927 (č. 208), Jan Baďura v *Záhorské kronice roč. XIII.*, str. 18.

Všichni autoři považují nynější kanceláře velkostatku na západ od zámku za bratrský zbor, založený r. 1590. Florian Zapletal míní, jak výše uvedeno, docela odlišně.

Prof. Josef Široký, Lipník n. B.:

Určování polohy na zeměkouli.

Chceme-li někomu vysvětliti, kde je na př. nějaký dům, pak mu řekneme ulici, v níž se dům nachází, po př. označíme tazajícimu se nějaké domy, které zná a v jejich blízkosti jest hledaný dům. Kdybychom podobně chtěli někomu říci, kde se nachází nějaká hora, pak mu poradíme o cestě, kterou se tam nejspíše a nejpohodlněji dostane. Než takové označení hory jest nepřesné a nespolehlivé. Půjdeme-li cestou pro nás neznámou, můžeme zblouditi a nevědomky se dostaneme na nějakou horu jinou, než jsme chtěli. Proto si stanovíme nějaký způsob, dle něhož bychom tu horu zcela přesně našli.

Místo celé hory si vyhledáme na ní to, co je nejvýznačnější a to je právě její vrchol, t. j. nejvyšší bod. Ten si můžeme označiti kamenem. Máme-li obavu, že by ten kámen někdo odstranil, dáme jej otesati do podoby mílníku, který pak zasadíme pevně do země. Na vyčnívající části tohoto kamene dáme vytesati dvě ležaté a křížící se čárky. Pak teprve místo polohy celé hory stanovíme polohu tohoto křížku na povrchu celé země. To bude potom nejpřesnější určení. Právě tak jako polohu hory, vlastně jejího nejvyššího místa, můžeme určití polohu celého města, vesnice tím, že si zvolíme z něho nejvyšší budovu, což bývá obyčejně kostel, zámek, hrad a p.

Na celé zemi bychom mohli naznačiti dvěma mílníky dvě důležitá místa: severní pól (točnu) a jižní pól. Od těch právě můžeme měřiti polohu nějaké hory, města, vesnice atd. Někdo by řekl, když známa vzdálenost hory od pólu severního, pak už víme, kde ji máme hledati. Avšak místa Kelč a Brodek jsou stejně vzdálena od pólu severního, ale každý, kdo je zná, ví, že mají obě různou polohu. Říkáme, že Kelč leží na východ od Brodku, kdežto Brodek zase na západ od Kelče. Víme-li přesně, kde leží Brodek, pak víme též přesně, kde leží Kelč, řekneme-li, že Kelč je právě tak daleko od severního pólu jako Brodek a že Kelč leží 40 km přesně na východ od Brodku. Toto jest zcela přesné určení, ale toho se neuzívá, užívá se ale podobného.

Na každém místě povrchu zemského můžeme určití dva směry, jeden směřuje k pólu severnímu, určuje nám sever, druhý kříží tento směr a jde od východu k západu. Ten první směr nám určuje cestu, kterou bychom se co nejdříve dostali k severní točně. Mohli bychom si ji vyznačiti kameny, mílníky. Spojením všech těch kamenů bychom obdrželi čáru, která se nazývá poledník. (Jmenuje se proto tak, ježto v poledne uvidíme slunce svítiti nad ní). Zvolená

města Kelč a Brodek mají různé poledníky, avšak, když známe poledník Brodku, pak vzdálenost Brodku od Kelče, potom známe i polohu poledníku kelečského. Jsou od sebe vzdáleny, ale jen v našich krajinách, 40 km. My ale nemusíme měřiti vzdálenost Kelče od brodeckého poledníku, my ji můžeme měřiti od kteréhokoliv jiného poledníku, na př. pražského. My ale se neřídíme ani pražským poledníkem, nýbrž t. zv. greenwichským poledníkem. Ten prochází hvězdárnou poblíže Londýna.

Nazýváme tedy počet kilometrů, o které je vzdáleno město Kelč na východ od greenwichského poledníku z e m ě p i s n o u d ě l k o u a to východní. Avšak měření vzdálenosti Kelče od severního pólu se neujalo, neboť severní pól jest nepřístupný. Proto měříme vzdálenost Kelče od rovníku, t. j. místa, které jest právě 10.000 km vzdáleno od pólu severního. Tutéž vzdálenost má jižní pól od rovníku. Vzdálenost Kelče od rovníku se nazývá z e m ě p i s n o u š í ř k o u a to severní.

Každé místečko povrchu zemského, každý předmět, každý dům, kříž, strom má svou zeměpisnou šířku a délku. Měřili jsme obě veličiny v kilometrech, to se ale neděje. Vzdálenost 10.000 km rozdělíme na 90 stupňů, takže na jeden stupeň připadne 111 km. Když tedy Kelč leží 49 a půl stupně na sever od rovníku, pak to znamená, že jest Kelč vzdálena od rovníku 111krát 49,5 km = 5494,5 km. Anebo z Kelče jest na severní pól 4505,5 km daleko. Jak vidíte, leží náš kraj asi uprostřed mezi rovníkem a severním pólem. Zeměpisná délka se určuje také ve stupních, ale jejich přepočítání na km jest velmi nesnadné.

Nyní se vyskytne otázka: Jakým způsobem dovedeme určit jak zeměpisnou délku tak i zeměpisnou šířku? Ve skutečnosti provádějí nejpřesnější měření astronomové, kteří mají dokonalé měřicí přístroje, podobné jako geometři, když vyměřují pole. Těmito přístroji měří polohu různých hvězd, po př. slunce nebo měsíce, z měřených poloh pak vypočítají hledanou zeměpisnou délku a šířku. Hvězdy jsou tedy pro nás nejlepšími mílníky. Podobně jako astronomové provádí měření plavci na moři, v poslední době i vzduchoplavci.

Než každý člověk nemůže míti velice drahé měřicí přístroje, které stojí nejméně několik tisíc korun. Proto je třeba určití zeměpisnou délku a šířku jinak. Dostatečně přesně ji určí z mapy a to tím lépe, čím je mapa přesněji provedena. Pro naše kraje jsou nejlepší mapy ty, které vydává vojenský zeměpisný ústav v Praze. Když bychom měli určití zeměpisnou délku a šířku kelečského Javorníku, pak bychom museli míti po ruce takový list, na němž jest zmíněná hora zakreslena. Dále si vezmeme pravítko, které přiložíme rovnoběžně s dolním po případě horním okrajem mapy. Na levém nebo pravém okraji jejím můžeme odečísti zeměpisnou šířku. Na mapách speciálních, t. j. těch, jež jsou provedeny v měřítku 1:75.000, můžeme odečítati až na $\frac{1}{120}$ stupně přesně, t. j. určití vzdálenost měřeného bodu od rovníku až na km. Země-

pisnou délku stanovíme zase, když pravítko přiložíme rovnoběžně s pravým po př levým okrajem mapy. Na horní nebo dolní stupnici pak odečteme ve stupních a minutách zeměpisnou délku měřenou od ferrského poledníka. Avšak správnou hodnotu na greenwichský poledník určíme, jestliže odečítáme $17^{\circ} 39' 8''$. Nutno dodat, že jeden stupeň se dělí na 60 minut. Stupně se označují malým kroužkem, minuty čárkou.

Boh. Indra, Hranice:

Josef Heřman Agapit Galaš

(Stručný životopisný nástin.)

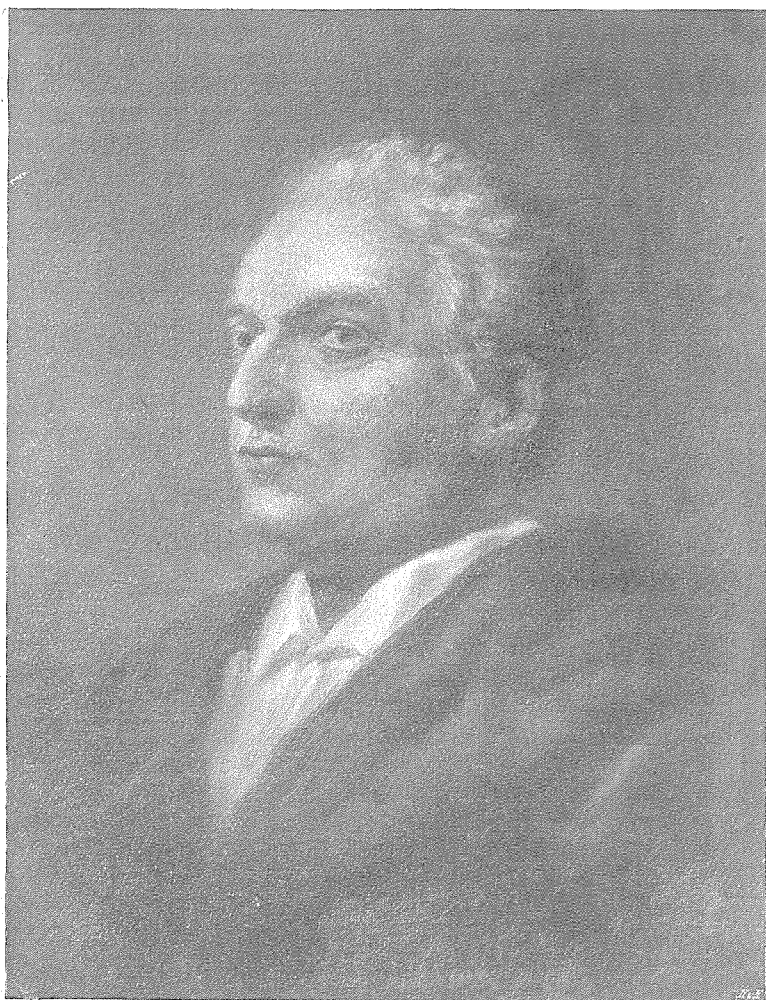
Letošího roku je tomu 175 let, co v Hranicích, v malém domku v nynější Galašové ulici, spatřil poprvé světlo světa Josef Heřman Agapit Galaš.

Narodil se 4. dubna 1756 a dostal při křtu jméno Josef Jiří Antonín. Otec jeho František byl řezbářem. Pracoval hlavně pro okolní chrámy. Od něho pochází řezbářská práce ostatků sv. Theodora ve farním chrámu hranickém na bočním oltáři a velký kamenný kříž na hranickém hřbitově. Pod tímto křížem též odpočívá. Matka Heřmanova slula Magdalena.

Sotva dvouletý stěhuje se Heřman se svými rodiči do Blanska ke strýci faráři. Otec jeho pracuje tu opět hlavně pro chrám. V Blansku se Heřman nebezpečně popálil. Matka v úzkosti zaslíbila jej stavu duchovnímu, vyléčil-li se. Celá jeho pozdější výchova nesla se pak tím směrem.

Po návratu rodičů do Hranic byl dán do zdejší školy. Již zde projevuje velké nadání řezbářské a malířské. Dvanáctiletý jde na studia gymnasiální k Piaristům do Lipníka. Pobyt u Piaristů vzbudil v něm básníka. Zde se též seznamuje s Fryčajem. Po absolvování latinských škol odebral se Galaš na přání svých rodičů do Olomouce, by tu studoval theologii. Na studiích jej hlavně podporuje jeho strýc, Jan Vojtek, farář blanský. Než Galaš odchází brzo z theologie pro menší nedorozumění se strýcem, vrací se do Hranic a chce si hledati svého štěstí ve Vídni.

Otec mu již nebrání a tak odebrá se Galaš s několika zlatými v kapse do Vídně. To bylo roku 1778. Nenaleznuv zde malíře Steinera, rodáka hranického, u něhož se chtěl učiti malířství, protlouká se několik let malováním, překládáním a vyučováním po domech. R. 1781 upadá do těžké nemoci, která ztrávila úplně jeho beztak chudé úspory. Po této nemoci na radu svých přátel a uznáv sám nejistotu malířského výdělku, vstupuje Galaš do praxe k vojen. lékaři Göpfertovi v Korneuburku. Galaš již dříve navštěvoval přednášky o anatomii na Josefinské akademii, hlavně, by se v malířství vycvičil. U Göpferta prospívá brzo tak, že je r. 1784 ustanoven za polního ranhojiče u pluku Khewenhüller do Unčova.

J. H. A. Galaš.

Nato je brzo povolán do Vídně k pluku Preis. Zde Galaš vytrpěl mnohá příkoří pro svoji ušlechtilou, otevřenou povahu. Než ne na dlouho je jmenován vrchním lékařem u gener. štábu celé armády, jež stála v poli proti Turkům a přidělen cís. tělesnému lékaři Göpfertovi.

Pro svoji otevřenou a ráznou povahu získal si obliby u císaře Josefa II. V květnu 1788 pověřil jej Josef II., by tajně prohlédl všechny armádní nemocnice a podal mu zprávu o jich pravém stavu. Galaš svědomitě úkol vykonal a císaři skutečný stav sdělil.

Roku 1789 onemocněl na zimnici. Nejsa ještě úplně zdrav, zachladil se a nemoc mu vstoupila do očí. Galaš dočasně oslepl na obě oči. Léčil se ve Lvově a pak ve Vídni, kde se lékařům podařilo, vrátiti mu opět zrak. Za této nemoci jej navštívil sám pozdější císař František II.

Dřívějšího zdraví však Galaš již nikdy nenabyl. Cítě se sám oslablý, žádá u dvora o propuštění. Galaš odehřává se pak v říjnu 1791 do Hranic, by tu ztrávil zbytek života. Skoro padesát let žije pak mezi Hranickými. Galaš chápe se péra a stává se brzo buditelem svého rodiště.

Uprostřed venkovské přírody se Galašovi opět jeho zdraví zlepšilo i zrak se mu zbystril. Nezahálí. Léčí nemocné, častokráte zdarma a svoji lidumilností je brzo znám po celém okolí hranickém.

R. 1794 bere si za ženu Annu, dceru po hranickém měšťanu Andrlövi, proslulého tím, že v r. 1772 počal tu první zemáky sázei. Rok nato, 1795, umírá Galašovi jeho otec František.

V této době Galaš stojí v úzkém styku s knězem Fryčajem, rodákem kelečským, který jej opět povzbudil k veršování a ke spisování. S Fryčajem jej poutá nerozlučné přátelství až do hrobu. Společně s ním vydává r. 1813 známou »Muzu Moravskou«, již rázem vešla jejich jména ve známost po celé Moravě. Roku 1825 vydávají druhý díl.

Galaš píše až do své smrti, ale většina jeho knih zůstala v rukopisech. Soupis jeho tvorby (neúplný) podává Jungmann ve své »Historii literatury české«. Kritický rozbor Galašovy literární pozůstalosti St. Souček v Č. M. M. Z. VII. 177-X 218.

R. 1811 založil Galaš v Hranicích veřejnou knihovnu k užívání všech občanů, toužících po vzdělání. Knihovna založena dílem z jeho vlastních, dílem z jím vyprošených knih od různých dobrodinců. Již při založení měla přes 800 svazků. Byla uložena v chrámu hranickém, v oratoriu nad sakristií. Galaš však dožil se trpkého zklamání. Okruh čtenářů byl malý, občané měli nechuť pro vážnou četbu, z níž větším dílem knihovna pozůstávala. Proto knihovna živořila a po smrti Galašově se brzo knihy přestaly vůbec půjčovati. Knihovna byla pak v r. 1911 umístěna v hranickém museu, kde se dodnes nalézá, ovšem neúplná; jest majetkem farním. Mezi knihami bylo mnoho, dnes řídkých a vzácných prvotisků, tak známé »Zrcadlo markrabství moravského« od Paprockého, »Kosmografia« Zigmunda z Púchova, a mn. j.

R. 1836 umírá Galašovi jeho manželka Anna. Po její smrti cítí se Galaš stále více osamocnějším a očiholedně chřadne. Dítěk žádných neměl. Boční stavení u svého domu věnuje dobročinným účelům, zřizuje v něm nemocnici pro chudé, jež sám léčí, léky jim kupuje a svým sluhou je opatrovati dává. Na sklonku svého života Galaš je už silně nedoslýchavý, vidí jen málo a to zvětšovací sklem.

Čtyři léta po své ženě, 15. února 1840, Galaš umírá jako 84letý stařec. Byl pochován na zdejším hřbitově a nad rovem vztýčili mu

jeho přátelé r. 1842 pomník. Na rodném jeho domku zasazena mu r. 1885 pamětní deska.

Galaš svým dílem bude vždy zaujímatí jedno z předních míst mezi prvními moravskými buditeli. Tím větší význam má Galaš pro své rodiště a působíště Hranice, zvláště jako zakladatel a první dějepisec hranický. Všichni pozdější historici podávají vlastně Galaše.

Z dějepisných rukopisů Galašových, jež jsou základním kamenem pro dějiny Hranic a okolí, důležitý jsou zejména: »Památky města Hranic«, tři díly v šesti svazcích; nacházejí se v archivu rajhradském. Opis tohoto díla je v městském archivu hranickém. »Fyzické památky města Hranic a jeho okolí« s mapou okolí hranického s vyobrazením Propasti. Ve Františkově museu v Brně. Koncept tohoto díla v Rajhradě. »Památky o pustých tvrzích blíž města Hranic« s mapkou a obrazy hradu Helštýna a Puchartu. V Rajhradě. Kniha o dějinách školství hranického a jiná — soupis učených Hraničanů, obě v Rajhradě. A jiné národopisné. Krátké dějiny Hranické vydal Galaš německy r. 1836 u Škarniela v Olomouci tiskem. Tamtéž vyšel rok po jeho smrti krátký životopis se soupisem jeho tvorby od J. K. Rippara.

Antonín Svěrák, Kelč:

Jak se naši bránili.

II.

Urozený a vznešený!

Vysoce laskavý pane hejtmane!

Před vzácným panem hejtmanem nemůžeme tajna činiti, nýbrž v pokoře přinuceni litovati musíme, kterak za času hejtmanství pana Andreáše Poppa na gruntě našem obecním, kterýž opláceti musíme, proti poupuštění nám na panské Kelečce zase tolikého kousku louky, jeden domek z dřeva k panské ruce pro koželuha se vystavěl, kterýž nyní, když sešel, se kasíroval a kamenný pro trvanlivost se rovněž k tomu cíli v nově vystavil, v němž pronájemník, páleník žid na újmu naší šenkýřské obce přes potvrzená privilegia o pivních a vinných šencích gořalku šenkovati začíná, při tom muziku a noční pokřik již také držel.

Kdež poněvadž ta koželužna z obce na straně jest, při takovém šenku dobří obecní řádové i zachovávaní článků křesťansko katolické víry by k ztenčení přijíti a jdoucí lidé do chrámu božího tam se opíjeti, mši svatou meškati a k poslouchání slova božího, zabudouc se tam, — jak se již skutečně stalo — by nedocházeti mohli, pak že by mladá chasa a čeled' proti nadání rodičův a hospodářův svých celá by se zlotřiti mohla, a na peleši proti šestému přikázání božímu by snad nic nescházelo, neboť velmi dobrý koutek k tomu by tam míti mohli, třebaže chrám boží tam blízko jest, a trefice se

— čehož Pán Bůh uchovej — zlodějská zběr neb oheň, křik by se stal, zde pak nic, zdali tam na gořalce neb co jiného křičí, by se věděti nemohlo:

Z těch tedy příčin vysoce laskavého pana hejtmana všichni společně v uníženosti žádáme, toho nového protiv našemu slavnému obdarování a dobrému řádu čelického šenkování kořalky židovi Johanovi nedopouštěti, nýbrž při tom, jak nejmilostivější vrchnost r. 1707 pod datum 11. září milostivě zříditi a ustanoviti ráčila, aby zůstalo totiž: aby na Jana Masaríka dům náležitou gořalku na šenk vydával za 2 zl. šenklohu z jednoho vědra, však bez nočních pokřiků jak nám z milosti vydaný prepis dekretu poukazuje.

Těšice my se té účinnosti zůstáváme vysoce laskavého pana hejtmana věrní, poslušní: purkmistr, radní i tolikéž celá šenkýřská obec města Kelče.

A d r e s a:

Před
urozeného a vznešeného pana
Johana Jiřího Freytlta,
B. V. knížecího biskup. olomouckého
panství kelečského dobře zřízeného
hejtmana. nám vysoce laskavého pána
pokorná žádost.

III.

Urozený a statečný!

Mnohovážený pane hejtmane!

Dochází nás nějaká vědomost, že by urozený pan hejtman pro žida Fritle, pronájemníka zdejší knížecí palírny, nějakou kolnu k salajky vaření hned při palírně stavěti dáti chtěl. I poněvadž za jedno tenž plac při té palírně i palírna sama dle oka lidského v okol obecní jest, neb sedliska naše až k samé té palírně a za ní docházejí, ta však palírna za druhé v prostřed obce a hned před zámek a městem v hustotě osady stojí a za třetí jakož očitě vždy k spatření jednomu každému jest, že lidé v celém rynku i celá osada ze samého suchého dřeva sedliska vystavena mají — což bože opatruj a chraň, kdyby se taková kolna v tak těsném a hustém místě usedlosti zkrz všelikou neopatrnost salajkářů chytila? Potom by pro takovou daremně smyšlenou boudu celá obec i knížecí zámek v prach a popel uveden byl.

Ó, Bože, jakýž by to nářek od všeobecného chudého lidu povstal! A kdo by potomně takovou nevynahraditelnou škodu vynahraditi mohl a zemsko královské povinnosti pokojil?

Tu by veliký nářek a pláč od ubohých obyvatelů na mnohováženého pana hejtmana povstati musel, že v tak nebezpečném místě takové kůlny vystavěti dal. A ještě přes to vše v nebezpečnosti by mnohovážený pan hejtman lehko upadnouti mohl, že by byl příčinou tak veliké škody naší. Tu by mohla zem na panu hejtmanu veřejně dávky pohledávati; neb takový smyšlený plat salaj-

ský vzhledem k veřejným dávkám je privatum a poněvadž publika prevalent privatis, musel by pan hejtman škodu hraditi, neb ze žida by čerita kdo co vzal, neb není schopen, aby takovou škodu, která by povstati mohla, obci a zemi vynahraditi.

Však máme již dobrý příklad, co jsme zkrz židy celá obec i nejmilostivější vrchnost před nějakýma lety za škody nésti museli a sice za lehké paměti žida Jankesa z Holešova, který přes vůli ouřadu nakaželé voly a kůže na uherské straně nakoupené sem do palírny přihnal a zkrz takové dohnání všecek rohatý dobytek jak obecní tak také panský nakazil, že potom sotva který kus hovězího dobytka pozůstal a tudy ubohý lid obecný zdejší i na panství do nemalé a jak říkáje nevynahraditelné škody a nouze uveden byl.

Z toho důvodu mnohováženého pana hejtmana poníženě prosíme, aby ten svůj před sebe vzatý oumysl změnil a těch kolní salajských v tak hustém místě stavěti nedal, nás i sebe do nebezpečnosti neuváděl. Jestliže by však mnohovážený pan hejtman toho předsevzetí nemínil změnit, tak aspoň nezačínat, nýbrž bez další roztržitosti stavení zanechat; my při instanci patřící budeme protiv takové oustavě protestírovat a žádat.

Však ale těšíme se, že mnohovážený pan hejtman nás v tom vyslyší a od toho předsevzetí odstoupí a nás do nebezpečnosti uvésti usilovati nebude.

Mezi tím se v naději všeho dobrého k další vysoké lásce poníženě poroučíme, jsme a zůstáváme mnohováženého pana hejtmana věrní poddaní
N. N. purkmistr a celá rada města Kelče.

Sova Otto, Slavkov p. Host.:

Ještě záhorské říkanky.

Říkanky nebo také jen rýmovačky jsou na Záhoří nevyčerpatelným zdrojem. Už by se zdálo, že není možno ještě něco nového neb původního zachytit a přece vždy se něco najde, co stojí za zaznamenání. Dětská fantazie nepřestane nikdy pracovat, neustrne, nespokojí se starým, ale tvoří dále. Zvláště když staré říkanky přestaly bavit, protože ztratily spojitost s dnešními poměry, vymýšlejí a tvoří nové. Vždyť dnešní život a změněné poměry přinášejí dětem tolik nových dojmů, které bylo by jim neodpuštělným hříchem pominouti a nevyužiti.

A tak není nikdy konec zápisů, není možno složití ruce v klín. Jest stále býti na stráž, aby se neopomenul zaznamenat nějaký chvilkový nápad, který zrovna tak rychle zmizí, zapadne, jak z nenadání se vynořil při hře na dvoře, na návsi, na pastvisku, u potoka a vůbec tam, kde se ta drobotina schází ke svým hrám a zábavám.

Tož je budu také uváděti páté přes deváté, staré, nové, tak jak mi je náhoda donesla k uchu, aby nezapadly někde v zápisníku,

ale byly živým dokladem své doby, aby byly zachovány a čekaly trpělivě na soustavné uspořádání.

—:—

To by nebyly ani děti, aby nečachrovaly. U děvčat nejčastějším předmětem čachrování jsou pestré hadříky. Chlapci zas rádi sbírají kde jaký lesklý plíšek, hřebík a pod. Často již pohozený, třeba již i zrezavělý předmět najdete jim v kapsách, neb v koutečku pečlivě uschovaný. Ti, kteří mají to štěstí, že mohou se pochlubit velikým jich počtem, jsou terčem závidi těch méně šťastných a když nemají, co by nabídli výměnou, tož alespoň žebrou, ptají a jak se kdysi říkávalo »žgrandi« a loudí předmět své touhy pěknou říkan-kou, která pohne i tím nejzatvrzelejším srdcem.

(Šišma.)

Prosím, prosím pro barany,
všechny prsty polámaný;
enom jeden zůstal,
aby neco dostal.

Pitám, pitám, žádám,
na paličky skládám.
Gdo mi dá, bude ležet v perince
na zlaté kolíbece.
Gdo mi nedá, bude ležet v pekle
na ohnivě metle.

Svině dó ulicó,
pod železnó palicó.
Palica se zvalila,
všechny svině zabila,
enom jedna zůstala,
aby neco dostala.

Krávy dó pod vodó,
pod zelenó jahodó.
Jahoda se zvalila,
všecky krávy zabila,
enom jedna zůstala,
aby neco dostala.

Při koupání se to také neobejde jen šplounáním ve vodě a ščágáním (postříkovaním) po sobě. I při tom musí býti říkanka než se skočí do vody:

Re, re re,
gdo ty ryby zebere?
Já ich zbirat nebudu,
rači všechny pozbudu.

Kdo chce skočit do vody, volá na druhé:
»Zač ten baran?«
Odpovídají:
»Za tři sta.«
»Gdo ho kópil?«
»Basista.«
»Kolik mu dal do čela?«

Udávají kolik chtějí, ale zpravidla nízké číslo, obyčejně: »Tři«. Teď ten počítá a při slově »tři« skočí do vody.

(Slavkov p. H.)

<p>Jiné: Ene, bene, tylra, mora, pojedeme do Barchova, a z Barchova do Benátek, nakópíme pimprlátek. Pimprlátko do putýnky mezi malé hospodyňky; hospodář medvědář a ty, kluku, chytej nás.</p>	<p>Amen, amen, pravím vám, gde tu bývá Abrahám? V tom domečku na kopečku pije kafé ze škopíčku, bum. »Já chcu chleba.« »Di do žleba; je tam zajíc, dá ti krajíc, je tam hus, dá ti kus.«</p>
---	---

—:—

P. Jan Baďura, Osek n. B.:

Duchovenstvo narozené v děkanství lipenském.

Když jsem sbíral látku k Vlastivědě pro okres lipenský, přišel jsem na jména různých kněží z děkanství lipenského již neznámá. Hledal jsem v různých archivech, diecesáních katalogích, matrikách a tak povstal následující článek. Pomůckou vydatnou mi byla Volného topografie církevní. Že práce ta úplná není, toho jsem si vědom, protože mi dopřáno nebylo prohlédnouti Bartliciovu dějiny řádu piaristického, které jsou v Praze a nejsou vůbec přístupny a jiné záznamy dějinné. Když r. 1777 Morava na dvě diecese rozdělena byla, stali se mnozí rodáci z děkanství lipenského diecesy brněnskými zůstávše na svých místech a nebyli již více v našem (olomuckém) katalogu zapsáni. Někteří rodáci z děkanství šli do jiných diecesí. Dp. spolubratrům, kteří mi přispěli, vzdávám srdečné díky.

A) Duchovenstvo světské.

1. Z Lipníka.

Abendroth Antonín nar. 1822, kněz vřatislavské diecese v Pruském Slezsku, farář a arcikněz v Godově. Abendroth Jan n. 1892, diecesan královéhradecký. Abendroth Jan n. 1859, papežský komoří a far. v Kunčíně u Mor. Třebové. Abendroth Karel n. 1758 † jako kooper. ve Vlčnově 1806. Axmann František n. 1783 † jako farář v Drahotuších 1843. Baďura Jan n. 1859, farář v Oseku n. Beč. Balšánek Jiří n. 1626 † jako far. a děkan v Lipníku 1707. Postavil otlář sv. Josefa v Soběchlebských. V Lipníku postavil svým nákladem: při far. kostele kapli sv. Barbory a protěží kapli P. Marie k vůli souměrnosti rozšířil, na hřbitově kapli sv. Petra, u brány hranické za hradbami kapli sv. Josefa a při ní chudobinec,

který též nadal, a na náměstí sochu P. Marie. Balšánek František n. 1667 zemřel jako farář v Ivanovicích, kde r. 1710 vystavěl kostel a zřídil chudobinec. Berg František n. 1803 † jako hranický kaplan v Lipníku 1839. Brauner Josef n. 1752 † jako far. v Ostrožské Nové Vsi u Uh. Hradiště 1808. Brosch Antonín n. 1739 † farář ve Vážanech 1825, kdež odkázal na stavbu věže 500 zl. stř., kostelu 108 zl. stř. a filiálnímu kostelu v Habrovanech 137 zl. stř. Budišal František n. 1697; o něm známo toliko, že byl 1721—1729 kaplanem v Lipníku. Cabák František n. 1681 † far. v Bučovicích r. 1749. Cabák František n. 1760 † 1813 jako far. v Domaželicích u Přerova. Dušek Bedřich n. 1871, profesor. Eliáš Filip n. 1883, far. ve Frenštátě p. Radh. Ertl Jan 1886, profesor v Přerově. Foltýn Antonín n. 1754 † far. Lipník 1833. Franz Václav n. 1666 † far. v Morkovicích 1697. Fridrišek Cyril 1782 † koop. v Příboře 1806. Friedrich Jan n. 1795 † j. far. ve Francové Lhotě 1850. Fukáč Ignác n. 1743. † jako koop. v Hranicích 1789. Grill František n. 1784 † j. děkan a farář místecký 1852. Harthausen Jindřich n. 1742 † j. farář v Bělotíně 1810. Helcher Jan n. 1679 Dr. Theol. protonotář ap., kanovník mikulovský † jako děkan a farář lipenský 1726. Hofer Bernard n. 1625 † jako farář a děkan v Třebíči 1698, kde napsal dekanátní matriku. Hons Vilém n. 1698 připomíná se 1727 jako koop. v Lipníku. Horák Adolf n. 1858, žije jako č. kanovník kroměřížský, děkan a farář zdounecký. Horník též Horný Pavel † jako farář ve Stráňkách 1679. Horčica František n. 1752 † jako kaplan v Hranicích 1800. Hrubec Josef n. 1813. Humplík Antonín n. 1832 a Humplík Vincenc n. 1838 byli kněží diecese vřatislavské. Jablonský František n. 1745, děkan hustopečský, č. kanovník mikulovský, † jako farář ve Velkých Němčicích r. 1820. Za válek napoleonských r. 1805 generál Vandamme měl ve faře Velkoněmčické uschovány 4 vozy plné kořisti; jelikož stráž nebyla dostatečná (vojsko odešlo ke Slavkovu), přepadlo několik Rusů z Hustopeče v noci 2. prosince faru, zranilo kooperatora 2 ranami, který na ně brzo zemřel, a faráře 7 ranami sečnými, tak že 5 měsíců ležel nemocen a ruka zůstala mu zmrzačená. Byli oba považováni za Francouze. Car Alexander I. vykázal mu od r. 1808 roční pensi 600 zl. R. 1805 a 1809 trpěl velké škody válečné. Když roku 1808 slavil sekundici, byli přítomni biskup brněnský a kníže jako patron. Jablonský Matěj n. 1756, trpěl též velmi za válek francouzských, † 1819 jako far. v Blučíně. Jelec (Geletz) Antonín n. 1736 † far. Jaroměřicích na Brněnsku 1803. Jelec Antonín n. 1751 † far. ve Velké (děk. Strážnice) 1813. Jelec Karel n. 1785, † far. zašovský 1860 na kaplance v Lipníku. Jelec Alois n. 1804 † far. v Nezamyslicích 1863. Jurečka Jan n. 1901, žije, profesor v Kroměříži. Klátil Josef n. 1747 † v Lipníku jako koop. 1801. Klátil Jan n. 1750 far. v Kunčicích pod Ondřejníkem, šel r. 1825 na odpočinek. Klátil Matěj n. 1750 † jako far. v Hranicích 1819. Klátil Cyril n. 1680 † jako far. v Drahotuších 1751. Knaus Bernard n. 1748 far. v Jezernici † jako administrator v Lipníku 1870. Kočič Václav 1672, koop. Vel. Týnec † v Tupci 1706. Kolář Arnošt n.

1882 je duch. správcem v ústavě pro choromyslné v Kroměříži. Konečný Jakub n. 1748 † jako koop. v Újezdě (děk. Val. Klobouky) 1773. Kostka František n. 1782 † jako far. v Luké 1839. Kostka Karel n. 1869, děkan pozlovský, žije na odpočinku jako farář luhačovičský. Kostroch Daniel † jako farář Rudikově u Třebíče 1694. Kristeli František Antonín n. 1718 † jako koop. v Pozořicích 1758. Legelli Karel n. 1724 připomíná se r. 1750 jako koop. v Lipníku. Legelli Jan n. 1756, byl farářem v Rudicích a † jako admin. v Šumicích 1818. Lichnovský Matěj n. 1685 † 1759 jako kněz církevní v Kroměříži. Madr Ignác n. 1740 † jako koop. ve Vel. Bystrici u Olom. 1774. Maleček Jan n. 1753 † jako vikář na dómě v Olom. 1827. Maleček Cyril n. 1778 † jako farář ve Vlkoši u Kyjova. Mašina Alois n. 1782 † jako koop. na odpočinku v Penčicích 1817. Medelský František n. 1793 far. v Dol. Újezdě † v Lipníku 1836. Pala František n. 1746 připomíná se r. 1787 jako koop. ve Vlkoši u Přerova. Petřivalský Antonín n. 1800 † v Lipníku 1825 jako koop. v Soběchlebích. Piskoř Jakub n. 1754 † ve Zvoli 1821. Pokorný Jan n. 1722 † jako kaplan v Hranicích 1958. Poltzer Karel n. 1692 † far. ve Vlasaticích 1731. Quitta Filip n. 1832 kněz diec. v Bratislavské. Reichel František n. 1898 koop. v Zubří. Rozmanitý František n. 1807 † far. ve Skřípově (děk. opatovické) 1870. Řepka Jan n. 1670 † far. v Paskově, dobrodinec kostela. Skála František n. 1713 † jako koop. v Břestě 1753. Skurský Arnošt n. 1832 far. v Bravanticích a děkan bílovecký † na kaplance v Lipníku 1906. Slamečka Josef n. 1748 † far. v Drnovicích 1797. Smejkal Karel n. 1698 † far. v Chvalkovicích u Bučovic 1764. Smejkal (Smykal) Jan n. 1719, far. v Rohli † 1787. Steiner Josef n. 1748 † far. ve Staré Bělé 1811. Straka Jan n. 1783 † jako koop. v Uničově 1809. Suchánek Jan n. 1724 far. a děkan v Lipníku; zavražděn ve svém bytě 1784. Od zámečnicka ze Všechovic krk břitvou mu podřezán. Šebesta Vincenc n. 1791 † jako far. v Horněmčí 1845. Šebesta František n. 1728 † far. ve Štípě 1795. Schneider Jan n. 1783 † far. ve Všechovicích 1850. Štěpánek Šimon n. 1746 † jako koop. z Velk. Němčic 1793 v Lipníku. Šubrt Ferdiand n. 1865, kněz diec. v Bratislavské, far. v Pruchné; daroval české reálce v Lipníku drahocnou sbírku motýlů. Tichý Jan n. 1650 † far. v Přerově 1696. Vala Ondřej n. 1755. Vašinka Josef n. 1756 † far. v Paršovicích 1817. Vašinka Antonín n. 1810 † far. v Bánově 1882. Veselý Jan n. 1857 far. v Chvalkovicích u Bučovic, † na odpočinku v Boršicích u Uh. Hradiště 1926. Ximenes František n. 1746 † far. v Lanžhotě 1815. Zdura Martin n. 1788 far. v Pustiměři † 1866 v Prostějově. Zelinka Jakub n. 1779 far. Kurovice † 1828. Zelinka Josef n. 1808 far. Měrovice † 1850. Žák Josef 1726, † koop. Lipník 1753. Žák František n. 1855 † far. v Chornici 1925. Žárek Karel 1729 † far. Újezd (děk. Val. Klobouky) 1780. Žárek Jan n. 1736 † jako koop. na odpočinku v Olomouci 1799.

2. Z Bělčina.

Grohmann Josef, vysvěcený 1764 † jako koop. v Tvarožné 1772.

Kayner Tomáš, vysvěcený 1653 † far. v Drahotuších 1718. Nöttig Karel n. 1806; byl vikařem na dómě v Brně, kanovníkem tamtéž, r. 1870 jmenován biskupem brněnským a zemřel 1882. Na opravu dómu věnoval 10.000 zl. Schindler Jiří n. 1657, † far. Zdounky 1695. Schwarz František n. 1877 je far. ve Vysoké u Krnova.

3. Z Drahotuš.

Avrath Jiří vysvěcený 1720 † kaplan v Hranicích 1760. Avrath Ondřej, vysvěcený 1746 † farář v Soběchlebích 1772. Bekárek Jan 1788, děkan modřický, † far. Šlapanice 1853. Beneš František 1874 je far. v Žalkovicích. Číhal Antonín 1881 je spiritual ve věznicí na Pankráci u Prahy. Essenther Jan 1809, děkan bystrický, diec. brněn., † far. v Rožné. Fekar Antonín 1809 † jako far. Velké Prosenice 1866. Herzig Josef 1863 je zámeckým kaplanem v Lipníku. Horný Ambrož, vysvěcen 1761 † jako kaplan 1772 ve Val. Kloboukách. Jemelka Jiří vysvěcen 1763 † jako kaplan ve Vyškově 1783. Kostruch Alois 1886 je kaplanem u sv. Michala v Olom. Losrt Rudolf 1747 † jako koop. deficient v Raketnici u Přerova 1811. Macháč Jan 1847 je far. v Rymicích. Reger Bernard 1786 † far. v Bystrici p. Host. 1869. Má velké zásluhy o znovuvzkříšení Hostýna. Msgr. Sedláček Tomáš 1832, kanovník kroměřížský † 1912. Sigmund Vavřinec 1823 † far. ve Stupavě 1893. Škrobal Matěj 1783 † spiritual trestnice v Nov. Jičíně 1846. Vybíral Jan, vysvěcen 1745 † far. Slatinice 1783 zasloužilý o kostel a faru. Vybíral Josef vysvěcen 1763, † kaplan v Prostějově 1791. Vybíral Štěpán 1742 † far. ve Strání 1808. Vybíral Ferdinand 1781 kanovník kroměřížský † 1861.

4. Z Hlinska.

Dohnal Josef 1890 diecesan královéhradecký.

5. Z Hranic.

Bentsch Karel 1891 jako koop. ve Zdounkách odešel z diecese. Berger Josef 1852 † vikař v Kroměříži 1906. Böhm Tomáš 1700 † farář v Oseku 1732. Böhm Václav 1702 děkan a farář Lipník † 1769. Böhm Jan 1728 † farář Hranice. Čapek Jan 1646 † 1689 far. Val. Klobouky. Dvořák Antonín 1754 † far. Všechovice ve Vel. Meziříčí 1822. Msgr. Fusek Josef 1843, děkan a arcikněz příbořský † 1914 v Příboře. Gallas Karel 1862 kněz diecese vídeňské. Gillar Pavel † far. v Rudikově 1672. Glas Tomáš 1834 † far. v Komárově 1899. Hanslian Antonín 1827 † far. Čehovice 1901 v Prostějově. Hlavica František 1864 † farář Křenov 1927. Holý Karel 1746 † nadační kaplan ve Vyškově 1787. Horák Jan vysvěcen 1780 † f. Hrabětice u Hrušovan 1799. Hořín Josef vysvěcen 1828 † far. Březolupy 1862. Hranický Jan † far. u P. Marie v Kroměříži 1675. Klein Vilém 1850 kanovník loretanský a profesor ve Vídni † 1910. Klenovský František 1706 † far. v Bořitově (diec. brněnská) 1766. Konvička Antonín 1809 † far. Topořany 1864. Kopecký František 1861 † far. Hradčena 1917. Kratochvila Karel 1744 † kooper. Konice 1785. Krichtalík Donát 1724 † far. Sobě-

chleby 1785. Křenek Josef 1720 † kaplan ve Val. Meziříčí 1771. Krístek Ferdinand 1906 koop. v Prostějově. Kuča Václav 1733 † koop. ve Valči u Hrotovic 1769. Nitschmann František 1862 kněz diecese vratislavské, † farář Dolní Lipová 1924, Mück Josef 1784, č. kanovník mikulovský, arcikněz bystrický, děkan a far. lipenský, † jako deficient v Lipníku 1869. Mück Karel 1797 far. v Oseku † v Lipníku 1872. Olša Zachariáš, zemřel far. v Milovicích diec. brněnská 1719. Ostravský Ondřej 1795 stal se biskupem tarnovským, slavil r. 1809 svou sekundici v Hranicích, při které příležitosti daroval 500 zl. na postavení kaple na hřbitově. Ostravský František 1860, kněz diecese brněnské, žije na kaplance v Lipníku. Pernsteiner František (Volný má rodiště Strážnice, Jireček má Hranice) vysvěcen 1773, byl r. 1799 far. v Modřicích a zároveň děkanem modřickým (diec. brněnská). Pernsteiner Josef 1758, dieces. brněnský, děkan a far. klobucký † 1815. Msgr. Petschner Ludvík 1865, dieces. vídeňský, děkan weigeldorfský. Piskoř František 1846 † far. v Náměšti 1918. Reich Jan 1797 † koop. všehovský jako deficient v Drahotuších 1833. Reich Jirí 1745 † far. v araticích 1826. Ripper Jan 1702 † far. Lešná 1759. Řehola Jan 1788 † far. v Jezernici 1843. Řehula Karel 1741, kdy a kde zemřel neznámo. Sedláček Josef 1825 † far. ve Slatině 1870. Skřehota Karel 1866, † 1903 diec. vídeňský. Skurský Antonín 1811 † far. v Pavlovicích u Přerova 1880. Stáhala Jan 1811 † far. v Dolanech 1884. Stáhala Josef 1842 † far. v Těšeticích. Sukup Ignác 1724, čestný kanovník, arcikněz † far. u sv. Jakuba v Brně 1799, založil nadaci pro 6 studentů. Šejda Karel 1745 † v Šaraticích 1808. Šerý František 1784 † far. v Lešné. Šmach Antonín 1795 diec. brněnský. Šmach Josef 1783 † far. partutovský, defic. v Drahotuších 1854. Šrom Antonín † far. v Bělutině 1847. Šrom Josef 1810 děkan místecký † far. v Mor. Ostravě 1875. Štaffa František 1853 † far. v Prostějově 1925. Šumbera Ignác 1798 † far. a děkan v Lipníku 1869. Václavík Antonín 1794 dieces. tarnovský. Vavřinec připomíná se 1409 jako protonotář markraběcího dvora, kanovník olomucký a far. v Bzenci. Večeřa Jan 1802 † far. v Rohatci 1857. Večeřa Augustin 1867 † far. v Březové u Uh. Brodu 1917. Winter Antonín 1781 † děkan, far. v Tovačově 1840.

6. Z Jezernice.

Král Hubert 1892, diecesan královéhradecký. Novák Josef 1897 je far. v Mezině. Suchánek Stanislav 1889 far. v Albrechticích. Dr. Zháňel Antonín 1706 † far. v Dubě 1759.

7. Z Jindřichova.

Blaha Tomáš 1734 † defic. v Jivové 1792. Čech Ferdinand 1878 je misionářem v Americe. Šloser Josef, vysvěcen 1774 † far. ve Vlkoši u Kyjova 1794.

8. Z Kladník.

Dolák Alois 1877 diecesan královéhradecký.

9. Z Kozlova.

Hausner Jan 1883 je far. v Jakartovicích.

10. Ze Lhoty.

Msgr. Dr. Konečný Jan 1883 diecesan královéhradecký, profesor na bohosloveckém ústavě.

11. Z Dolních Nětčic.

Pavelčík Antonín 1869 † far. v Slatinicích v Olomouci 1929.

12. Z Horních Nětčic.

Chlápek Josef 1867 † far. v Kašavě 1917. Jančík František 1848 diecesan brněnský. Jančík Jan 1867, je děkan a far. ve Veselín. Pala Josef 1881 je far. v Boršicích u Uh. Brodu. Pospíšil Antonín 1883 je far. v Jestřabí. Msgr. Dr. Zela Stanislav 1893 je arcib. tajemníkem v Olomouci.

13. Z Nýdeka.

Herzig Ferdinand 1859 † far. v Bohdíkově 1898.

14. Z Oseka.

Bartoloměj byl 1340 kapitolním proboštem v Olomouci a kancléřem markrabství moravského. Drbal Josef 1874 je misionářem v Americe. Gillar Fabian 1736 † kooper. ve Špičkách 1808. Krejčířík Jan 1790 † far. v Ohrozimě 1853. Maťa Metod 1883 je v Malých Prosenicích. Novotný František 1787 dieces. ivovský, založil nadaci pro studen ta a chudé z přízně. Msgr. Dr. Panák Ignác 1844 † far. u sv. Michala v Olomouci 1920. Zasloužilý o obnovení kostela sv. Michala a o postavení kaple bl. Jana Sarkandra. Ryšánek Osvald 1880 je duch. správcem v Biskupicích u Kralic na Hané. Spáčil Antonín 1864 diecesan vratislavský. Stýskal František 1866 far. v Jakubovicích, žije v Zábřeze. Vacula Vendelín 1843 misionář v Americe. Vaculík Metod 1870 misionář v Americe † 1904. Zapletal Jan 1887 † Přerově následkem útrap válečných 1918. Zavadil Metod 1863 koop. v Kunčíně † v Oseku 1891.

15. Z Oprostovic.

Dudek připomíná se 1376 jako farář ve St. Jičíně.

16. Z Partutovic.

Hajtl Jan 1878, je far. v Kostelci u Kyjova. Janíček Augustin 1880 † koop. v Prusinovicích 1923. Stržínek Jan 1682 † far. Hranice 1757. Stržínek Jan 1749 † vikař v Kroměříži 1805. Stržínek Vavřinec 1750 † koop. Bystřice p. Host. 1816.

17. Z Podhoří. Barbůř Alois 1860, děkan a far. † deficient Olomouc 1922. Hlaváč Ignác 1809 † far. ve Vel. Prosenicích 1856.

18. Z Radotína. Masař Inocenc 1860 je deficientem v Miloticích u Kyjova.

19. Z Radvanic.

Hala František 1853 † far. ve Vrchoslavicích 1920.

20. Ze Slavíče.

Pozbýl Alois 1876 † far. ve Vidči 1921. Šrom Vincenc 1863 profesor v Hranicích. Zahradník Josef 1781, děkan, far. † v Ratkově 1833. Zahradník Václav 1784 † far. v Bránkách 1857.

21. Ze Slavkova.

Heeger Matěj 1825 † profesor v Opavě 1911. Heeger Reinhold 1872 far. v Bzenticích.

22. Ze Soběchleba.

Kotek Josef 1861 f. v Neplechovicích † deficient v Opavě 1921. Králík František 1876 kaplan v Hranicích. Sehnad Antonín 1861 děkan, far. v Rapotíně. Šumšal Josef 1879 far. ve Svěbohově. Šumšal Josef 1890 katecheta v Olomouci.

23. Ze Strítěže.

Keclík Jan vysvěcen 1766 † kooper. Loukov 1789. Lév František 1875 far. v Bystrošicích. Matyáš Josef 1833 far. v Předmostí † deficient Přerov 1906.

24. Z Týna.

Vacula Libor 1822 † far. v Krásensku 1896.

25. Z Dolního Újezda.

Bezděk Antonín 1861 † koop. v Kostelci u Holešova 1892 v Dol. Újezdě. Kubáč Vincenc 1872 far. v Raduni.

26. Z Velkého Újezda.

Schmid František 1708, děkan † far. ve Velkém Meziříčí 1772.

27. Z Ústí.

Hradil František 1847 † koop. v Lipníku 1886. Bagar Jan 1903 je koop. ve Zlámance.

28. Z Velké.

Rýpar Jan 1882, člen národního shromáždění v Praze a profesor.

29. Z Veselíčka.

Otáhal Antonín 1870 † far. Slátnice 1930. Šindler Jan 1750 † na kaplance v Lipníku 1801. Schöffler Václav 1755 † far. v Kladkách 1831.

30. Z Výklek.

Koudelka Karel 1889, diecesán pražský, odpadl.

31. Ze Zbrašova.

Rýpar Josef 1873 je far. ve Vizmbergu.

Pokračování.

Drobné zprávy.

»Město Lipník nad Bečvou a hrad Helštýn« je název knížky, kterou napsali Antonín Fröhlich a Marie Fröhlichová. Je to vlastivědná čítanka o 70 stranách a má 30 — většínou původních — obrázků. Publikace překvapuje svou úpravou. K dostání jsou pouze výtisky vázané za 7 Kč, poštou 8 Kč. Objednávky vyřizuje administrace Záhorské kroniky.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.
Tisk knihtiskárny J. Slovák, spol. s r. o. v Kroměříži.

Turistické toulky republikou. (Československá republika obrazem i slovem). Sbirka 33 vlastivědných listů (s 32 náčrtky a plány) pro školu i dům od Josefa Hořčíčky. V Praze 1931. Cena Kč 15.—. Vyšla nákladem ředitele Josefa Hořčíčky v Zamberku. — Hodí se velmi dobře i jako vyučovací pomůcka žactvu vyššího stupně škol obecných, městanských i nižších středních. Doporučujeme.

Valaši v boji za svobodu. Ke stopadesátému výročí tolerančního patentu napsal Jan Rous. Nákladem »Lubiny« ve Valašském Meziříčí 1931. Cena 5 Kč.

Petice Valachů k císaři Josefu II. za náboženskou svobodu roku 1780. K 150. výročí tolerančního patentu vydala redakce kulturního věstníku »Naše Valašsko« na Vsetíně. 1931.

Míroslav Tyrš. Proslavy, recitace, scény, písně k oslavám 100. narozenin Tyršových. Uspořádal R. Svačina. 1931. Svačinovy příručky sv. XIV. Cena 8.50 Kč. Nákladem vlastním. Rudolf Svačina, říd. učitel a nakladatel v Kvíčovicích, p. Holýšov u Domažlic. U téhož nakladatele ve sbírce »Svačinův divadelní sborník« vyšlo: Vánoční země. Pohádková hra o 3 jednáních se zpěvy. Zpěvní vložky složil F. Procházka od Fr. Weniga. Cena 8.50 Kč. — Pro princeznu svobodu. Pohádková hra se zpěvy a tanci o 3 jednáních. K oslavám státních i národních svátků napsala Joža Tencová-Mettlerová. Cena 8.50 Kč. — Kurážná Káča. Pohádka o 4 jednáních. Napsal Josef Žuvniček. Cena 6 Kč. Doporučujeme tuto edici, zvláště učitelstvu!

Kašpárkovy noviny Vojty Mertena. Vychází desetkrát do roka nákladem J. Hokra. Praha I. Číslo o 16 stranách je za 1 Kč.

Středisko, revue pro umění a kulturu. Ročně 10 čísel za 30 Kč, jednotlivá čísla Kč 3.50. Řídí Oldřich Zemek. Vydává Literární středisko v Brně. Administrace Střediska v Brně, Veverčí 10. Letos vychází druhý ročník. Doporučujeme.

Budou letošní vánoce bez radosti? Jest otázka, zaměstnávající všechny vrstvy národa hlavně v rodinách zaměstnaneckých a našeho živnostnictva a obchodnictva. I v dnešní době neutěšené považujeme za nebezpečné pro duševní vývoj dnešní generace vzítí hlavně nejmenším dětem stejně jako i dospívající mládeži, studentstvu radost z vánočních dárků, jestliže by nebyli obdařeni aspoň českou knihou, která jest nejen zábavnou, ale i poučnou a užitečnou. Nakladatelství J a n S v á t e k, S m í c h o v, Husova 7 vydalo řadu pěkných knih levných od Kč 4.— a jest jisto, že z těchto knih bude si moci každý náš čtenář vybrati knihy dle svých schopností peněžních, obzvláště, když nakladatelství uvolilo se dáti knihy na 4 m ě s í c n í s p l á t k y. Vyzádejte si seznam u svého knihkupece nebo přímo v nakladatelství.

Mé tajemné loďstvo, kniha od G. Campbella právě vyšla ve známé sbírce ARGOS v nakladatelství J. S v á t e k v Praze XVI. Husova 7. Kniha o 28 str. stojí pouze Kč 19.—, váz. Kč 25.—. Pro odběratele serie sbírky Argos o 10 sv. pouze po Kč 15.—, váz. Kč 19.—. V Argosu vyšly krásné knihy od S. Rohmera, R. Fletchera, Rubella (pův. rom.) J. O. Parmy, Al. Dumase, Galopina, Benoita atd.

Kolegové!

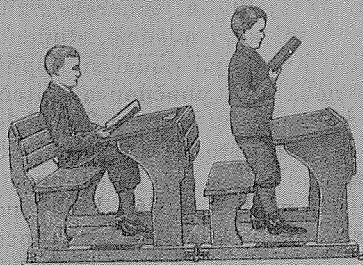
nezábavné počty v elementárce zpřijemnite jako pohádku.

Výsledky své práce zmnobonásobíte ve čtvrtině času

na fig. počítadle Herdově

Počítadlo má sklápěcí figurky zvířátek od Fischerové-Kvěchové, které se **šestkrát** dají vyměnit, čímž je zájem o počty stále udržován na nejvyšší míře. Počítadlo jest již v 5000 exemplářích používáno. — Vyrábí

St. Herda, spr. školy, Milevsko

Tabule patent „TALLA“

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušeností opět jich objednává. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veškeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojelínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.